

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

TAGAJÁNLÁSOK

1932-BEN

KÉZIRAT GYANÁNT

BUDAPEST

1932

061. 12 MTA

061. 12 MTA

TAGAJÁNLÁSOK

1932-ben.

AZ I. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

ZSIRAI MIKLÓS dr.-t, a B. Eötvös József-Collegium tanárát, a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetem bölcsészeti karán Szinnyei József nyugalomba vonulása óta a finnugor nyelvtudomány helyettes tanárát, a M. Tud. Akadémia Nyelvtudományi Bizottságának meghívott tagját az I. osztály A) alosztályába levelező tagnak ajánljuk.

Zsirai Miklós a tágabb értelemben vett finnugor nyelvtudomány érdemes munkása. Érdeklődését különösen a finnugor összehasonlító alaktan kérdései kötötték le (*Feleség* MNy. XXII., *Orom* MNy. XXIII., *Nyárfa* u. o. XXVI.), de számos összefoglaló és alkalmi cikke, bírálata azt bizonyítja, hogy a magyar és a finnugor nyelvtudomány egész problémakörében járatos. Főmunkája a *Finnugor népnevek*-kel foglalkozik, melynek első, *Jugria* c. kötetében a régi orosz éykönyvek alapján először állítja össze a maga teljességében a Jugriára vonatkozó hagyományt. *Nyelvrokonságunk és nyelvrokonaink* c. kb. 30 íves munkáját a M. T. Akadémia elfogadta kiadásra. A *finnugor kutatások újabb alakulása* c. cikksorozata a Nyelvtud. Közleményekben indult meg. Két értekezését a M. T. Akadémia a Sámuel-Kölber-díjjal jutalmazta; *Jugria* c. munkája azon művek között szerepel, amelyek a tavalyi jelentés szerint a Nagyjutalom odaítélésénél figyelembe veendőek.

Zsirai Miklós megválasztásával a t. Akadémia értékes munkaerőt nyerne épen abban a tudományszakban, melynek művelése az Akadémiának egyik legfontosabb feladata.

Szinnyei József ig. és r. t.

Munkácsi Bernát r. t.

Melich János r. t.

Gombocz Zoltán r. t.

AZ I. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

VISZOTA GYULA tankerületi kir. főigazgatót, az I. osztály B) alosztályába rendes tagnak ajánljuk.

Viszota Gyula a XIX. századi magyar történelem és irodalomtörténet nagyérdemű bűvara, egyben Széchenyi István pályájának és a Széchenyi István által alapított Magyar Tudományos Akadémia történetének leghivatottabb kutatója. Munkái címeinek pusztá felsorolása is elég ahhoz, hogy érdemei kellő világításba kerüljenek.

Levelező taggá való megválasztása óta számos értékes tanulmányt írt és több nagyszabású munkával gazdagította a magyar tudományosságot.

Tanulmányai. — Széchenyi Politikai Programtörvények c. művének története. — A Hitel történetéhez. — Néhány cenzurái eset 1846/47-ben. — Széchenyi nyelvkészsége és helyesírása. — Az Akadémia megalapítása. — Politikai eljárás Széchenyi ellen 1835-ben. — Mi indította Széchenyit az Akadémia megalapítására? — Az 1825/27-i országgyűlés és az Akadémia megalapítása? — Az ifjú Széchenyi fejlődése. Cenzurái különösségek a XIX. század második negyedében. — Széchenyi és a közegészségügy. — Széchenyi elmebaja. — Széchenyi emlékirata Metternichhez a Lánchíd ügyében. — A Hitel megjelenésének százéves évfordulója alkalmából. Vörösmarty nagyjutalmi és drámai dolgozatai. — Kölcsey Ferenc ismeretlen akadémiai dolgozatai. — Tóth Kálmán akadémiai tag-sága. Pest város üdvözlő irata Széchenyi Istvánhoz. — Széchenyi Ferenc és Széchenyi István atyai intelmei. — Széchenyi első négy művének nyelvéről. — Kossuth Lajos hírlapírói munkásságához. — Eötvös József levelei Széchenyi közlekedési javaslatáról. — Hogyan dolgozott Széchenyi? — Mozzanatok Széchenyi István lelki fejlődéséből. — Széchenyi működése a lótenyésztés és a lóverseny érdekében. — Széchenyi István rövid életrajza. — Az Akadémiáról. — A M. Tud. Akadémia százéves évfordulójáról. — Széchenyi jellemzése 1828-ban. Jókai Mór születésének százéves évfordulója. — Négyesy László akadémiai munkássága.

Külön is meg kell említeni tanulmányait Kossuth Lajos hírlapírói működéséről. — Kossuth írott hírlapjai. (Az Országgyűlési Tudósítások és a Törvényhatósági Tudósítások keletkezésének, eltiltásának részletes története a cselekvé-

sek titkos rúgói földéritesével.) — Kossuth és a Pesti Hírlap. (Megfejtí azt az addig homályos kérdést, hogyan és kiknek támogatásával lehetett Kossuth nyilvános szerkesztő; hogyan és kik távolították el a szerkesztéstől?) — Kossuth Lajos és a Hetilap, továbbá Kossuth Lajos küzdelme a Budapesti Évlapok ügyében c. tanulmányai. (Megvilágítják Kossuth szívós, de meddő küzdelmét, hogy ismét laphoz jusson.)

Mindezen értekezései levéltári kutatások alapján taglalják a tárgyalt kérdéseket, jelentős forrásanyagot nyújtanak, élesen megvilágítják az illető korszakot is. (Akadémiai Értesítő, Budapesti Szemle, Irodalomtörténet, Irodalomtörténeti Közlemények, Magyar Nyelv, Századok, Történeti Szemle.)

Önálló munkái:

1. *Gr. Széchenyi István Naplói* I. köt. Budapest, 1925. (A bevezetés 109 lap, a szöveg és mutató 927 lap.)

2. *Gr. Széchenyi István Naplói* II. köt. Budapest, 1925. (A bevezetés 151 lap, a szöveg és mutató 823 lap.)

3. *Gr. Széchenyi István írói és hírlapi vitája Kossuth Lajossal*. I. köt. Budapest, 1927. (A bevezetés 178 lap, a szöveg és mutató 846 lap.)

4. *Gr. Széchenyi István írói és hírlapi vitája Kossuth Lajossal*. II. köt. Budapest, 1930. (A bevezetés 460 lap, a szöveg és mutató 1211 lap.)

5. Május havában jelenik meg a *Naplók* III. kötete (1826—30), sajtó alá elrendezve kész a *Naplók* IV. kötete (1830—37), továbbá a *Lánchíd története az 1876: XXVI. t.-c. megalkotásáig*.

E kiadványok erénye a közölt szöveg pontossága, a nagyszámú jegyzetek és a bevezetések gondossága.

Budapest, 1932. február 20.

Pintér Jenő r. t.

Kéky Lajos l. t.

Baros Gyula l. t.

AZ I. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

ALSZEGHY ZSOLT budapesti tanárképző-intézeti gyakorló középiskolai tanárt, a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Bizottságának meghívott tagját az I. osztály B) alosztályába *levelező tagnak* ajánljuk.

Alszeghy Zsolt közel negyedszázad óta fáradhatatlan buzgalommal munkálkodik a magyar irodalomtörténetírás mezején. Az értekezések, tanulmányok, szövegkiadások és önálló munkák tekintélyes sorát bocsátotta közre; nevét a mai magyar irodalomtudomány hivatott művelői között emlegetik. A Budapesti Szemle, Egyetemes Philologiai Közlöny, Irodalomtörténeti Közlemények, Irodalomtörténet és más folyóiratok évfolyamaiban megjelent dolgozatai a magyar irodalomtudomány számos problémáját a szaktudós alaposágával és a módszeres kutató helyes ítéletével tisztázta. Behatóan ismeri szellemi fejlődésünk minden korszakát, kutatásait és elemzéseit a filológus gondosságával és az esztétikus ízlésével végzi. Mint modern irodalmi termékeink kritikusa évek óta kiválóan hasznos értékelő munkát folytat. Esztétikai olvasottsága éppen olyan sokoldalú, mint amilyen széleskörű világirodalmi műveltsége.

Önálló művek. — 1. Illel János élete és írói működése, 1908. — 2. Magyar tárgyú latin jezsuita drámák. 1910. (Kny.) — 3. Az esztétikai szemléletről. 1911. (Kny.) — 4. Tóth Kálmán drámaköltészete. 1914. (Kny.) — 5. Petőfi és az ötvenes évek lírája. 1914. (Kny.) — 6. Tóth Kálmán lírájának fejlődése. 1915. (Kny.) — 7. A reformáció és antireformáció temetési énekei. 1916. (Kny.) — 8. Magyar lírikusok. 1921. — 9. A művészeti alkotás. 1922. — 10. Die neuere kath. Belletristik in Ungarn. 1922. (Kny.) — 11. A XIX. század magyar irodalma. 1923. — 12. Vörösmarty-breviárium. 1924. — 13. Vázlatok. 1925. — 14. A Zalán futása. 1926. — 15. A lírai költészet művészet. 1927. (Kny.) — 16. A magyar középkor irodalma. 1929. (Kny.)

Kiadások. — 1. Gyöngyösi toldalék. 1914. — 2. Illel János: Tornyos Péter. 1914. — 3. Csíksomlyói iskoladrámák. 1914. — 4. Magyar drámai emlékek. 1914. — 5. Kazinczy Ferenc: Fogságom naplója. 1931.

Nagyobb tanulmányok. — Jósika Miklós a nevelő. (Magyar Paedagógia. 1910.) — Virág Benedek költészete. (Kath. Sz. 1910.) — Garay Kun László-darabja. (Heinrich-emlkv. 1912.) — Nagy János Ars satyrica-ja. (EPHK. 1914.) — Epigon lírikusaink a XIX. századig. (Irodört. Közl. 1917.) — Sajó Sándor. (Új Magyar Szemle, 1920.) — Komjáthy Jenő. (Magyar Helikon. 1921.) — Tormay Cecil. (Élet, 1921.) — Móra Ferenc. (Irod. és Műv. Almanach. 1922.) — Szemere György. (Irodalomtört. 1922.) — Domonkos István. (Élet, 1922.) — Gárdonyi Géza. (Élet, 1922.) — Petőfi Sándor. (Élet. 1923.) — A modern magyar líra. (Élet, 1923.) — Áprily Lajos. (Élet, 1924.) — Reményik Sándor. (Élet, 1924.) — Rákosi Viktor. (Élet. 1923.) — Herczeg Ferenc. (Élet. 1925.) — A Zalán futása. (Élet. 1925.) — A modern magyar líra. (Vasárnap, Arad. 1927.) — Bársony István. (Irodört. 1928.) — Badics Ferenc. (Uo. 1928.) — Sik Sándor. (Uo. 1928.) — Lampérth Géza. (Uo. 1928.) — Pásztor Árpád. (Uo. 1928.) — Tóth Árpád. (Uo. 1929.) — Krudy Gyula. (Uo. 1929.) — Benedek Elek. (Uo. 1929.) — Zoltvány Irén (Uo. 1929.) — Móra Ferenc (Uo. 1930.) — Jakab Ödön. (Uo. 1930.) — Die ungarische Seele im Spiegel der ung. Literatur. (Gral, 1930. Jubiläum-Heft.) — Adalékok a magyarországi iskoláskönyvek történetéhez. (Magyar Középiskola. 1930.) — Négyesy László irodalmi tanulmányai. (Irodalomtört. 1931.) — Reményik Sándor. (Debr. Szemle, 1928.)

Kisebb cikkek és kritikák. — Egyetemes Philologiai Közlönyben 1909. óta, az Országos Középiskolai Tanár-egyesületi Közlönyben 1910—14., a Budapesti Szemlében 1910—15-ben, a Magyar Középiskolában 1911. óta, az Irodalomtörténeti Közleményekben 1915. óta, a Századokban 1917—19-ig, az Irodalomtörténetben és az Életben 1919. óta.

Császár Elemér r. t.

Pintér Jenő r. t.

FÁRKAS GYULÁ-t, a berlini egyetemen a magyar nyelv és irodalom tanárát levelező tagnak ajánljuk az I. osztály B) alosztályába.

Tudományos munkássága már első egyetemi éveiben megindult (*Balassi Menyhárt árultatása és Karádi Pál, Irtört.* 1913; *A Döbrentei-kódex és Komjáthy Benedek, MNy.* 1914.), de a háború miatt egyetemi pályájával együtt

félbeszakadt. *Petőfi nagyobb elbeszélő költeményei* c. jeles tanulmányával tett doktori szigorlatot 1919-ben (nyomt. 1923, Eötvös-Füzetek 1. sz.).

Ettől fogva állandóan a magyar irodalomtörténetet műveli szakszerűleg, de sohasem térve ki az aktuális helyzetéből folyó feladatok elől. Mint vidéki középiskolai tanár az akkor fellendülő cserkészmozgalomban játszott ideális vezérszerepet (*Forrongó lelkek* c. cserkészregénye németül, svédül és finnül is megjelent) s élénk részt vett a helyi irodalmi és tudományos élet megszervezésében, mikor pedig 1921-ben Berlinbe került (lectornak, majd — 2 évi Eötvös-Kollégiumi tanárság után — a magyar nyelv és irodalom tanárának az egyetemre), új helyzetében irodalmunknak a külföld számára, az újabb német irodalmi és műveltségi viszonyoknak magunk számára való ismeretetését látta alkalmi feladatának (számos cikk a Napk. ben; *A német irodalomtörténetírás új irányai*, Erd. Irod. Szemle 1925.), valamint azt, hogy egy német kiadóvállalatot megnyerve, hasznos kiadványokkal lássa el az elszakított magyarságot (*Erdélyi költők, Vörösmarty, Petőfi Tündérialma és Bolond Istókja* stb.). Kevesen ismerték úgy az új viszonyok közé kényszerült magyarság irodalmi és szellemi törekvéseit, mint ő, ki helyzeti előnyét felfogva, magyar és magyar között is buzgó közvetítőként tevékenykedett (*Az elszakadt magyarság irod. problémái*, Napk. 1923.; *Új erdélyi m. folyóiratok*, u. o. 1924.; *Az elszakított Felvidék magyarságának szellemi élete*, 1927. Irod. Füz. 23. sz.; *Mécs László*, Bp. 1928.). Az élő irodalommal való érintkezés fejlesztette ki érzékét az irodalmi élet gyakorlati problémái iránt.

Szorosan vett szaktudományában hű maradt első tanulmányai tárgyköréhez; a *Balassi-komédia* szerzője kérdésében újabb, figyelemreméltó tanulmánnyal foglalt állást (MNy. 1927.), s megírta XVI. századi irodalmunk rövid áttekintését (Debr. Sz. 1929). Viszont első Petőfi-tanulmánya feladathagyatékaként buzgón foglalkozott XIX. század-eleji irodalmunk fejlődéstörténeti kérdéseivel. Ezeknek szentelte figyelmét újabb tanulmányai egy egész csoportjában, melyek többnyire a Gragger R. halála óta általa szerkesztett *Ung. Jahrbücher*-ben jelentek meg (*Die ung. Romantik*, 1924; *Ein deutsches episches Gedicht Vörösmartys*, 1929; *Gr. Joh. Mailáth*, 1930; *Deutsch-ung. geistige Beziehungen zur Zeit der Romantik*, DuHBl. 1930;

Romános, romántos, romantikus, Min. 1929; Irodalmunk kétféle nemzeti érzése, MSz. 1929; Táj- és nemzedékszemlélet a m. irod.-ban, Min. 1931; A m. romantika megoldatlan problémái, BpSz. 1931, stb.) s ezek megoldását kísérte meg két önálló kötetében (A magyar romantika, Akad. kiadv. 1931; A „fiatal Magyarország“ kora, a M. Szemle-Társ. kiadv. 1932.), melyek eddigi tudományos munkásságának mintegy betetőzését jelentik. (Az előbbi németül is megjelent.)

E két mű az irodalomtudomány egy-egy termékeny, új szempontját érvényesíti. Az első a Sauer- s Nadler-féle táj- és fajszempontú, a második a Pinder, Petersen és mások által felvetett és tisztázott nemzedékrendi szemlélet jeles adaptálása, de nem utánzó „alkalmazása“. Ő a szaktudomány hazai előzményeiben gyökerezve a magyar történeti anyagból indul ki; látja, hogy reformáció és ellenreformáció, erdélyi fejedelemség és Habsburg-királyság a török hódoltság folyamán keleti és nyugati kultúrtájra felezte meg a magyarságot, s keresi, minő surlódások árán jött létre a török ék kihúzása után a történetileg kétfélesült magyarság újabb nemzeti egysége. Az irodalomban ez egység megvalósulását (egyelőre a nemesi nemzetre szorítkozva) az 1820-as évtizedben látja beteljesedettnek s ez évtized irodalmát nevezi ő *magyar*, vagyis hazai előzményekből megmagyarázható, s minden más irodalométól különböző romantikának. Ennek a fejlődménynek a vizsgálatára méltán használja fel a táj, faj és felekezet szempontjaival operáló szemléleti módszert. — Újabb művében, mely Petőfi évtizedével foglalkozik, anyagához képest új rendszerező elvhez, a nemzedékrendihez folyamodik. Ez évtizedben írói rend és olvasók közössége már eléggé kialakult s az írói rend már tudatosan nemzedékek szerint (Vörösmarty, Eötvös, Petőfi nemzedéke) tagozódott s Farkas bőséges adatokkal határozza meg időpont, szellemi örökség, iskolázás, személyes kapcsolatok, közös élmények és ideálok jegyeiben adva levő nemzedékjellegüket, vizsgálja egymáshoz való viszonyukat, s megállapítja részvételüket egy immár teljes értelemben nemzeti (minden osztályra kiterjeszkedő) irodalom létrehozásában. Maguk az irodalmi művek nem közvetlen tárgyai e tanulmányoknak. Farkas Gyula célja nem is egyéb, mint irodalomtörténeti ismereteink megalapozása s kiegészítése oly reáliakkal, melyek az irodalomnak mintegy élettanához

tartoznak s egyéb tényezőkkel együtt elhatározólag irányítják fejlődését. Ebben van érdeme is.

Budapest, 1932. február 18.

Horváth János r. t.

Hozzájárulunk:

Vargha Damján l. t.

Solymossy Sándor l. t.

Thienemann Tivadar l. t.

Kéky Lajos l. t.

Baros Gyula l. t.

Dr. GULYÁS PÁL-t, a Magyar Nemzeti Múzeum főkönyvtárosát, egyetemi c. ny. rk. tanárt az I. osztály B) alosztályába levelező tagnak ajánljuk.

Gulyás Pál immár három évtized óta foglalkozik magyar és francia irodalomtörténettel és főleg könyvészzel. Irodalomtörténeti tanulmányai nagy készültségről és önálló gondolkozásról tesznek tanúságot, de ami tudományos működését szinte egyedülállóvá teszi irodalmunkban, az nagyarányú könyvészeti munkássága.

Kora ifjúságától fogva legnagyobb nemzeti könyvtárunk szolgálatában áll és munkásságával egészen összenőtt e könyvtárral. Hosszú éveken át szerkesztette a könyvtár hivatalos közlönyét, a Magyar Könyvszemlét, legjobb tudományos folyóirataink közé emelve azt. A Könyvszemlét maga is tömördek kisebb-nagyobb cikkel és tanulmánnyal gazdagította. Bel- és külföldi tanulmányútjairól mindig új és új tudással gyarapodva tért haza. Útjai eredményeiről mintaszerű cikkekben számolt be.

Tanulmányai és kötetei közül legyen szabad néhányat kiemelnünk. Kiadta a M. Nemzeti Múzeum Aldináinak jegyzékét. Számos munkát írt a népkönyvtárakról és szervezésükről. A magyar szépirodalom idegen fordításainak jegyzékét nagy szakértelemmel állította össze. Mátyás király könyvtáráról módszertanilag is kiváló tanulmányokat írt. A Magy. Tud. Akadémia megbízásából megindította a Színnyei Magyar Írók pótköteteinek sorozatát. Ez a nagy munka nem az ő hibájából, hanem a mostoha viszonyok miatt akadt el. Hatalmas kötetben megírta a magyar könyvnyomtatás történetét a XV. és XVI. században, mely munkáját a M. Bibliofil Társaság 1931-ben első díjá-

val tüntette ki. Munkáinak egyrésze német, francia, olasz és spanyol nyelveken is megjelent, méltóképen képviselve a magyar könyvészetet a külföldön.

Szakának ma kétségtelenül legkiválóbb magyar tudósa. Munkáit nem nélkülözheti a magyar irodalomtörténész. Rég rászolgált volna, hogy Akadémiánk tagjai közé sorozza. Megválasztása az idősb Szinnyei József halála óta reprezentáns nélkül maradt könyvészetet ismét beiktatná a M. Tud. Akadémiában képviselt tudományágak közé. Ez régóta érzett hiány pótlása volna. Gulyás tudományos egyénisége mindenképen beillenék Akadémiánk keretei közé. Megválasztása osztályunk gyarapodása és nyeresége volna.

Szinnyei Ferenc r. t.

Pintér Jenő r. t.

Papp Ferenc l. t.

Zlinszky Aladár l. t.

Kéky Lajos l. t.

Bajza József l. t.

1. Önállóan megjelent munkái és tanulmányai.

1. Id. Péczeli József élete és jellemzése. A budapesti Tud.-egyetemen pályadíjat nyert mű. Budapest, 1902.
2. Baif verstani reformkísérlete. (Különlenyomat az Egyet. Phil. Közölnyéből.) U. o. 1904.
3. A könyvkötés technikája. (Kül. leny. a M. Könyvszemléből.) U. o. 1904.
4. De Maistre József gróf, mint ember, író és gondolkodó. (Kül. leny. a Kath. Szemléből.) U. o. 1905.
5. Les bibliothèques populaires de la Hongrie. (Kül. leny. a Bibliographie Moderne-ből.) Besançon, 1907.
6. A M. N. Múzeum Széchényi Orsz. Könyvtárában levő Aldinák leíró jegyzéke. Budapest, 1908.
7. Észak-német népkönyvtárak. U. o. 1908.
8. A népkönyvtárak szervezése, fenntartása és kezelése. U. o. 1909. 2. kiad. U. o. 1913.
9. Népkönyvtári intézmények Párizsban és Londonban. U. o. 1909.
10. Népkönyvtári címjegyzék. U. o. 1910.; I. pótköt. 1912.; II. pótköt. 1916.; III. pótköt. lezárattott 1918-ban (sajtókész kézirat).

11. Voltaire és Shakespeare. (Kül. leny. a M. Shakespeare-Tárból). U. o. 1910.
12. Könyvészeti tanulmányok. 1—3. füzet. U. o. 1911—1913.
13. Balzac és a heraldika. (Kül. leny. a Turulból). U. o. 1911.
14. Az olasz népkönyvtárügy fejlődése és jelen állása. U. o. 1911.
15. Le biblioteche popolari ungheresi e l'attività dello stato. (Kül. leny. a La coltura popolareból). Milano, 1911.
16. A németalföldi könyvesházak és velök rokon intézmények. Budapest, 1913.
17. Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum könyvtárában. U. o. 1917.; I. pótfüzet, 1920.
18. Könyvtári problémák. U. o. 1917.
19. Mátyás király könyvtára. U. o. 1916.
20. A könyvtári cédula-címjegyzék elkészítésének szabályai, különös tekintettel a szótár-katalógusra. (Kéziratban.)
21. Magyar írók álneveinek és betűjegyeinek szótára. (Sajtókész kézirat.)
22. A könyvek és könyvtárak hajdan és most. (Magyar Jövő Könyvtára.) Budapest, 1924.
23. Magyar életrajzi lexikon. 1—6. füzet. Budapest, 1925—29.
24. A m. kir. belügyminisztérium könyvtárának címjegyzéke. U. o. 1925. (Névtelenül.)
25. Brunetiére Ferdinand válogatott irodalmi tanulmányai. A m. kir. vall. és közokt. minisztérium megbízásából fordította. (Kultúra és Tudomány 58. köt.) U. o. 1927.
26. Mátyás király budai könyvtára. Fraknoi Vilmos, Fögel József és Hoffmann Edith társaságában. U. o. 1927. (Olaszul is megjelent. U. o. 1927.)
27. A könyvnyomtatás Magyarországon a XV. és XVI. században. Budapest, 1929—30. (A M. Bibliofil Társaság 1931-ben első díjával jutalmazta.)

II. Cikkek és értekezések.

1. Francia igenevek fordítása. (M. Nyelvőr 1902.)
2. A magyar bibliographiai irodalom repertórium. (M. Könyvszemle 1902—904.)
3. A Pán halálához. (EPhK. 1903.)

4. A bécsi könyvkötészeti kiállítás. (M. Iparművészet, 1905.)

5. Előmunkálatok Hain ősnymtatvány-jegyzékének új kiadásához. (M. Könyvszemle, 1906.)

6. A modern nyomtatványok könyvészeti leírásának szabályai. (U. o. 1906.)

7. A könyvtári anyag kiselejtezése. (Múz. és Kt. Értesítő, 1907.)

8. Újabb külföldi tanulmányok Mátyás király könyvtáráról. (M. Könyvszemle, 1908.)

9. Egy tudományos kölcsönkönyvtár: A London library. (U. o. 1908.)

10. Bibliographiai rendszerek. (U. o. 1908—9.)

11. A bibliophil természetrajza. (Uránia, 1908.)

12. A könyvgyűjtés főbb irányai. (U. o.)

13. Ungarns Mitwirkung am Weltkataloge der Inkunabeln. (Zentralblatt für Bibliothekswesen, 1908.)

14. Irodalmi hamisítványok. (Magyar Könyvszemle, 1909.)

15. Magyar vonatkozású francia névkönyv a XVI. századból. (U. o. 1909.)

16. Párizs tudományos közkönyvtárai. U. o. 1909—10.

17. Adatok Maupassant írói fejlődéséhez. (EPhK. 1909.)

18. Das ung. Oberinspektorat der Museen und Bibliotheken. Museumskunde, 1909.

19. Les drames scolaires français d'un Jésuite hongrois. (Revue d'histoire littéraire de la France, 1910. és magyarul Erdélyi Múzeum, 1910.)

20. Egy ismeretlen Vitéz-codex a hannoveri királyi könyvtárban. (M. Könyvszemle, 1910.)

21. Az új fővárosi könyvtár tervezete. (U. o.)

22. Az új fővárosi közkönyvtár körül. (U. o.)

23. A hazai népkönyvtár-ügy kialakulása és mai helyzete. (Múz. és Kt. Értesítő, 1911.)

24. A művészi könyvkötés evolúciója. (Magyar Könyvszemle, 1911.)

25. A New-yorki közkönyvtár és új épülete. (U. o.)

26. A velencei Szent Márk könyvtár és Grimani breviariuma. (U. o.)

27. Les bibliothèques populaires hongroises et l'action de l'État. (Revue de Hongrie, 1911.)

28. Magyar Tudományos Könyvészet terve. (M. Könyvszemle, 1912.)

29. Társadalomtudományi szépirodalom. (M. Társadalomtudományi Szemle, 1912.)
30. Egy évtized Maupassant otthonában. (Budapesti Szemle, 1912.)
31. A könyvkötés. (Az iparművészet könyve, III. köt. Budapest, 1912.)
32. Vier Einblatt-Drucke über den Kometen von 1680. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Új folyam, III.)
33. Az anverszi Plantin-Moretus múzeum. (M. Könyvszemle, 1913.)
34. A szellemi munkásság szervezése. (U. o.)
35. Id. Szinnyi József. (U. o.)
36. Pesti könyvkötőcéh-szabályok 1746-ból. (U. o.)
37. Elzevierové knihtiskarski rodina holandska. (Vera-Ikon Praha, 1913.)
38. Az Illésházy nádor felett mondott búcsúztató nyomtatási helye és szerzője. (M. Könyvszemle, 1914.)
39. Entwicklungsgeschichte der Buchbinderei in Ungarn. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Új folyam, VI. évf. 2. kötet.)
40. Hogyan fest egy gondos magyar fordítás. (Magyar Nyelv, 1915.)
41. Népköltésünk idegen nyelvű fordításai. (Ethnographia, 1917. és 1919.)
42. Egy negyedszázad Arany János irodalmából. (Irodalomtörténet 1917.)
43. Adalékok a M. Minerva V. kötetéhez. (Múz. és Könyvtári Értesítő, 1917.)
44. Apáca-könyvtár a Nyulak szigetén. (Kath. Szemle, 1917.)
45. A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa 1914—1917. évi működése. (Múzeumi és Könyvtári Értesítő, 1918.)
46. Kommunista könyvtár-politika. (Kivonat a Szt. István-Akadémia Ért. 1920.)
47. A persa miniatura. (M. Könyvszemle, 1922.)
48. Haunolt János könyvtára 1595-ből. (U. o. 1922.)
49. Magyarország könyvtárai és a trianoni béke. (U. o. 1922.)
50. Fejérpataky László† (U. o. 1923.)
51. Egy elveszettnek hitt valószínű Corvin-kódexről. (U. o. 1923. és németül: Zentralblatt f. Bibliothekswesen, 1926.)
52. A könyv sorsa Magyarországon a legrégebb idők-től napjainkig. Három közlemény. (M. Könyvszemle, 1923—1924.)

53. Magyar könyvészet. Heti bibliográfia. (Corvina, 1924. júl. 1.—1931. dec. 31.)

54. A könyvnyomtatás feltalálásának problémái. (Napkelet, 1924.)

55. Dix années de bibliographie hongroise (Revue des Études Finno-Ougriennes, 1924.)

56. A világ legrégebb bibliofilje (Bibliofil Szemle, 1924.)

57. Kazinczy Ferenc és a magyar könyvművészet. (U. o. 1925. és németül: Gutenberg-Festschrift, Mainz, 1925.)

58. Mátyás király budai könyvtára. Fraknoi Vilmos, Fögel József és Hoffmann Edith társaságában. U. o. 1927. (Olaszul is megjelent. U. o. 1927.)

59. Szinnyei József tanár élete és irodalmi munkássága. (Szinnyei-Emlékkönyv. M. Nyelv, 1927.)

60. A könyv története Magyarországon. (Magyary Zoltán, A magyar tudománypolitika alapvetése. U. o. 1927.)

61. Chanadi Demeter históriás énekének 1571. debreceni kiadásáról. (Irodalomtörténet, 1928.)

62. Kultsár György Postillájának állítólagos 3 bártfai kiadása. (U. o. 1928.)

63. Mikor jelent meg az Életnek kútfeje c. könyv brásói kiadása. (U. o. 1928.)

64. Nagyszeben vagy Kisszeben? (Könyvbarátok Lapja, 1928.)

65. Az Orthographia Hungarica 1549. előtti kiadásairól. (M. Nyelv, 1928.)

66. Bornemissza Péter prédikációi Istennek irgalmaságáról. (Protestáns Szemle, 1928.)

67. Némethy Ferenc zoltárfordító halálához. (U. o. 1928.)

68. Mantskovit Bálint, a vizsolyi biblia könyvnyomatója. (U. o. 1929.)

69. Melius Péter herbáriumának címkéjéről. (Magy. Könyvszemle, 1929.)

70. Sopron német nevének egy XVI. századi etimológiája. (M. Nyelv, 1929.)

71. A magyar könyvnyomtatás egy esztendeje. (Magy. Könyvszemle, 1930.)

72. Der Wiener Buchdrucker Raphael Hoffhalter und sein Sohn in Ungarn. (Gutenberg-Jahrbuch, 1930.)

73. Ki volt a kolozsvári „Arithmetica“ magyar fordítója? (M. Nyelv, 1930.)

74. El primer libro hungaro sobre Espana. (Memorias de la Asociacion Hungaro-Espanola, 1930.)

75. Négyesy László élete és irodalmi működése. (Négyesy-Emlékkönyv és Irodalomtörténet, 1931.)

76. Magyar könyvészet. 1930. (M. Könyvkereskedők Évkönyve. Új folyam. I. köt.) Budapest, 1931.

PUKÁNSZKY BÉLA-t, a budapesti tudományegyetemen az újabb német irodalomtörténet magántanárát, az I. osztály B) alosztályába levelező tagnak ajánljuk.

Pukánszky Béla csaknem tizenöt esztendő óta fejt ki igaz tudományos szellemről tanuskodó, céltudatosan következetes, egyre gazdagodó és elmélyülő munkásságot a német irodalom magyar vonatkozásainak föltárásában. Vizsgálatai abban a két irányban haladnak, amely irányokat Heinrich Gusztáv, és az ő ösztönzései nyomán tovább haladva Petz Gedeon és Bleyer Jakab jelöltek ki a magyar tudományosság körében a német filológia, az úgyn. magyar germanisztika számára. Az egyik irány a magyar irodalom német vonatkozásait, a másik a magyarországi német irodalmi törekvéseket teszi vizsgálat tárgyává, mindkettő a magyar szellemi életnek a német irodalom segítségével való minél teljesebb megismerésére törekszik. A magyar irodalom német vonatkozásai közül Pukánszky Béla a német filozófiai irodalom magyar kihangzásairól írta legszebb tanulmányait (*Herder hazánkban, Herder intelme a magyar-sághoz, Schopenhauer és a századvégi magyar líra, A magyar Hegel-vita, Kant első magyar követői és ellenteliei, Hegel és magyar közönsége*); a magyarországi német irodalmi törekvések vizsgálatából pedig kialakult legnagyobb, úttörő munkája: *A magyarországi német irodalom története* a legrégebb időktől 1848-ig. 1926. Ez az összefoglaló és alapvető mű, amely bővített és átdolgozott formában német kiadásban is megjelenik (*Geschichte des deutschen Schrifttums in Ungarn I.* 1931) sokban kiegészíti a magyar irodalomtörténet eredményeit és tanulságos képet nyújt arról, milyen élénk szellemi életet élt hazánkban városaink német polgársága. Ennek az összefoglaló munkának eredményeit összefoglalják azok a tanulmányok, amelyeket Pukánszky Béla különböző német kiadványokban a magyarországi német irodalomról írt (Gutenberg-Jahrbuch, Deutsch-Österreichische Literaturgeschichte, Reallexikon der deutschen

Literaturgeschichte, Verfasserlexikon des deutschen Mittelalters, stb.).

Pukánszky Béla Akadémiánknak Toldy Ferenc óta kialakult hagyományai szellemében műveli az irodalomtörténet tudományát: az I. osztály B) alosztályába levelező taggá való megválasztását melegen ajánljuk.

Császár Elemér r. t.
Horváth János r. t.
Thienemann Tivadar l. t.

Hozzájárulunk:

Petz Gedeon r. t.
Bleyer Jakab l. t.
Schmidt Henrik l. t.

A M. Tud. Akadémia I. osztályának B) alosztályába tisztelettel ajánlom levelező tagul **SAJÓ SÁNDOR** ny. tanterületi kir. főigazgatót, a kiváló lírai költőt.

Akadémiánkban kezdettől fogva szokás, hogy ne csak a tudósok, hanem a költők is helyet foglaljanak a tagok közt. Sőt miután már az alapító Széchenyi lelkében az volt a vezető gondolat, hogy olyan intézet állíttassék, amely „a magyar nyelvet kifejti” — s ehhez képest a legelső levelező tagok valamennyien a szépirodalom munkásai voltak: azt hiszem, most is kötelességünk a tudósok mellett jelesebb költőinket is bevonni Akadémiánk keretébe, akik az Akadémia egyik legelső és legfontosabb célját, nemzeti nyelvünk művelését, talán mindenkinél közvetlenebbül és jobban szolgálják.

Sajó Sándort már 1922-ben ajánlotta volt Kozma Andor társunk — „mint a magyar költői nyelvnek és a magyar versformáknak ritka jeles művészt”, s ajánlása támogatásául utalt arra, hogy „a t. Akadémia nézőpontjából első sorban méltánylást érdemlő nyelvi és formai tökéletességen kívül Sajó Sándor költészete tartalmi tekintetben is nemes”.

Tisztelettel alulírott három évvel ezelőtt — 1929-ben újból ajánlotta Sajó megválasztását, régebbi öt verskötetére utalva, megemlítvén az 1925-ben megjelent *Muzsikaszó* című újabb kötetét is. Azóta megint jelent meg Sajótól verskötetet — 1930-ban, *Gyertyaláng* címmel. Mindezek a versgyűjtemények élénk bizonyosságai annak, hogy Sajó Sándor költészetében nem csupán esztétikai gyönyörűséget ta-

lálhatunk, s hogy nem is csupán csak hazafias érzésünk nemesbítésére és mélyítésére hathat, hanem erkölcsi erónket is edzi és jobbitja az a szellem, mely verseiből kisugárzik, s melyért bizonyára ki fog neki járni jövő nemzedékek köszönete és hálája.

Verspályázatokon ismételve nyert Sajó Sándor Akadémianktól koszorút — nyujtsuk neki végre a taggá választásban kifejezésre jutó elismerés koszorúját.

Budapest, 1932. február 9-én.

Szász Károly l. t.

Hozzájárulunk:

Herczeg Ferenc t. t.

Ravasz László t. t.

Badics Ferenc t. t.

Négyesy László t. t.

Császár Elemér r. t.

Voinovich Géza r. t.

Szinnyei Ferenc r. t.

Pintér Jenő r. t.

Horváth János r. t.

Viszota Gyula l. t.

Papp Ferenc l. t.

Kéky Lajos l. t.

Baros Gyula l. t.

AZ I. OSZTÁLYBA

KÜLSŐ TAGNAK:

BANG VILMOS-t, a török nyelvtudomány tanárát a berlini egyetemen, Akadémiánk I. osztályába külső tagnak ajánljuk.

Bang a török nyelvészetnek különösen három területén dolgozott sikerrel: az Akadémiánk által 1880-ban, Kuun Géza gróf gondozásában kiadott Codex Cumanicus szövegkritikai magyarázatában, a török alaktanban és az ujjgur filológiában. A Codex Cumanicusra vonatkozó tanulmányai új korszakot jelentenek e fontos török nyelvemlék kutatásában, új világot vetettek nemcsak számos részletre, de több elvi jelentőségű kérdésre is. A török alaktan történeti kutatásában is elvi jelentőségű eredményei vannak. Az általános nyelvtudománynak főleg az indogermán nyelvészet területén kialakult elveit alkalmazta a török nyelvekre és több elhomályosult funkciójú alaktani elemet kiderített. Újabban ujjgur szövegek kiadásával foglalkozik, melyek a turkológia legfontosabb forrásművei közé tartoznak.

Berlinben a Magyar Intézetben dolgozik, előadásait is ott tartja, magyar tanítványai érdekében mindent megtesz s magyar folyóiratokban jelent meg munkásságának egy jó része. E jeles tudóst voltaképen egészen magunkhoz tartozónak érezzük.

Budapest, 1932. február 25.

Szinnyei József íg. és r. t.
Munkácsi Bernát r. t.
Gombocz Zoltán r. t.
Németh Gyula l. t.

BÖÖK FRIGYES lundi egyetemi tanárt, svéd akadémikust, a nagy hírű irodalomtudóst Akadémiánk I. osztályába külső tagnak ajánljuk.

Böök szavának megérdemelt súlya van ugyan az egyetemes szellemtörténelem fontos kérdéseiben is, nagy népszerűségét és tekintélyét azonban elsősorban mint a skandináv és a világirodalom bűvára, mint kritikus és essay-író szerezte meg. Rendkívül gazdag irodalmi munkásságában állandóan küzd a dekadencia, az üres formáság és a diva-

tos nemzetköziség kultusza ellen, viszont bátor lelkesedéssel, hittel védi az egészséges fejlődés, a hivatottság, az irodalmi alkotásban, egyéniségben, irányban jelentkező igazi erkölcsi és nemzeti értékek jogait.

Jól esik tudnunk, hogy ez a széles látókörű, élesszemű és a legszigorúbb mértékkel mérő tudós őszinte megértéssel viseltetik irányunkban, és tavalyi magyarországi tanulmányútjáról nemrégiben megjelent könyve, a 300 oldalas *Resa till Ungern*, ezekkel a messze visszhangzó szavakkal zárul: „Amikor tiszta szívből kívánom, hogy a magyarság küzdelme a békerevízió érdekében sikerüljön, nemcsak azért teszem ezt, mert őszinte rokonszenvvel viseltetem ez iránt a bátor, szerencsétlen és nagy nép iránt, hanem azért is, mert szilárdan meg vagyok győződve, hogy Magyarország feltámadása elválaszthatatlanul egybe van kötve egész Európának a mai kaoszából való megmentésével”.

Böök megválasztásával Akadémiánk a nagy tudóst megillető elismerés mellett a magyarság háláját is tolmácsolhatná.

Gombocz Zoltán r. t.

Horváth János r. t.

Thienemann Tivadar l. t.

JULIUS PETERSEN-t, a berlini egyetemen a német irodalomtörténet tanárát Akadémiánk I. osztályába külső tagul ajánljuk.

Petersen, aki a porosz és bajor akadémia tagja, a német művész-akadémia szenátora, a Goethe-Társaság elnöke és a német irodalomtörténet tudományának jelenleg elismerten kimagasló vezére, kiválót alkotott a szöveg-filológia és kritika terén Goethe, Schiller, Kleist stb. munkáinak, Schiller beszélgetéseinek kritikai kiadásával, különösen pedig azzal a tanulmánnyal, amellyel Goethe Eckermann-beszélgetéseinek hitelességét vizsgálta. (*Die Entstehungsgeschichte der Eckermannschen Gespräche und ihre Glaubwürdigkeit*, 1924). De ezenfelül Petersen cselekvő részese annak a belső átalakulásnak is, amelyen a német irodalomtudomány a háború óta keresztülment: *Literaturgeschichte als Wissenschaft* (1914), *Die Wesensbestimmung der deutschen Romantik* (1926), *Die literarische Generation* (1930) c. munkáival példát mutatott arra, miként lehet az irodalomtörténet új fejlődésének eredményeit leszűrni és a régebbi hagyományok továbbépítésére felhasználni. Magyar

szempontból még különösen említendő, hogy Petersen a berlini egyetem magyar intézményeinek és azok szervezőjének, néhai Gragger Róbertnek mindenkor pártfogó barátja és támogatója volt és Gragger halála után nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a berlini magyar tudományos intézmények fenntarthatók voltak.

Petersen ma ugyanazt az előkelő helyet foglalja el a német tudományos életben, mint nagy elődje a berlini egyetem tanszékén és a Goethe-Társaság elnöki székében: **Erich Schmidt**, aki Akadémiánknak szintén külső tagja volt. Petersen külső taggá választását mindenkép melegen ajánljuk.

Petz Gedeon r. t.

Császár Elemér r. t.

Bleyer Jakab l. t.

Schmidt Henrik l. t.

Thienemann Tivadar l. t.

RAMSTEDT GUSZTÁV JÁNOS-t, az altaji nyelvek tanárát a helsinki-i egyetemen, Akadémiánk I. osztályába külső tagnak ajánljuk.

Ramstedtnek nagy érdemei vannak a török és a mongol népek kutatásában. Évekig tartó tanulmányutakat tett Kelet-Oroszországban, Közép-Ázsiában és Mongolországban s becses anyaggal gazdagította az említett népekre vonatkozó ismereteinket. Különösen nagy értékű az általa talált szüdzsi-i sírfeliratról és a sine-uszui nagy feliratról szóló kiadványa; ezek az emlékek türk betűkkel, ujgur nyelven vannak írva s a VIII. század körüli időből valók. Fontosak kalmük szövegei, még inkább az lesz nagy kalmük szótára, mely most van sajtó alatt. Több kitűnő mongol nyelvjárás-tanulmányt is adott ki.

Fejtegető dolgozataiban számos nyelvtörténeti kérdésre vetett világot. Ezek közül megemlítjük „Zur Verbstambbildungslehre der mongolisch-türkischen Sprachen“ (1912) és „Über die Zahlwörter der altaischen Sprachen“ (1907) c. dolgozatait. Becsesek a Nyelvtudományi Közleményekben, a Keleti Szemlében és a Journal de la Soc. Finno-ougrienne-ben megjelent hangtörténeti tanulmányai. Foglalkozott a magyar nyelv régi török jövevényszavainak kérdésével is.

Munkái fontos forrásai a magyar érdekű keletkutatásnak.

Budapest, 1932. febr. 25.

Szinnyei József ig. és r. t.

Munkácsi Bernát r. t.

Gombocz Zoltán r. t.

Németh Gyula l. t.

A II. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

A M. Tud. Akadémia II. osztályának A) alosztályában megüresedett *rendes tagsági* helyre, alulírottak, mély tisztelettel megválasztásra ajánljuk **Dr. ILLÉS JÓZSEF**, egyet. nyilv. r. professzort és Akadémiánk lev. tagját, kinek immár három évtizedet meghaladó jogtörténeti tudományos munkásságát a Tek. Akadémia 1915-ben történt lev. taggá választásával és azután is ismételten, melegen honorálta.

Az az alapvető tudományos tevékenység, melyet Illés József az Árpád-kori magánjog intézményei történeti kialakulásának eladdig leginkább elhanyagolt mezején végzett: értékeiben méltán sorakozik Wenzel és Hajnik úttörő munkásságához és annak folytatásaként tekintendő. — Levelező taggá történt megválasztása óta tudományos jogtörténeti irodalmunkat nem kevésbé elismerésreméltó eredményekkel gazdagította. 1917-ben akadémiai székfoglalójául tartott „*A magyar címer és a királyi cím története 1804-től kezdve*“ című, 160 oldalra terjedő értekezésében (Megj. Értekezések a történeti tudományok köréből. XXIV. köt. 6. sz.) széleskörű levéltári kutatások alapján világitotta meg a magyar kancelláriának a centralisztikus törekvésekkel szemben folytatott rendszeres küzdelmeit és következetes ellentállását s e vonatkozásban egészen új perspektívákat sikerült feltárnia. — Két essay-szerű akadémiai felolvasásával „*Hajnik Imre és a magyar jogtörténet*“ — „*Kolosvári S. lev. tag emlékezete*“ 1928 és 1929), valamint a „*Quadripartitum közjogi interpolációi*“ című tanulmányával (1931) aktív részt vett a M. T. Akad. II. osztályának a felolvasó üléseken lezajló tudományos életében s ezen kívül is több kisebb-nagyobb cikkben, érteke-

zésben foglalkozott a jogtörténetet érintő kérdések alapos és mélyreható taglalásával („*A magyar alkotmány és a demokrácia — 1929.*“ — „*Egy újonnan felfedezett Szt. István-fresko a Vatikánban és a magyar király apostoli joga 1929.*“)

Különösen és nagy súllyal kell azonban tiszteletteljes ajánlásunk hathatós támasztékaul kiemelnünk „*Bevezetés a magyar jog történetébe. Források története*“ stb. című kitűnő munkájának második és átdolgozott kiadását (Megj. 1930. 1—440. l.), melyben egészen új fejezetek teszik az első kiadásnak önmagában is igen értékes anyagát gazdagabbá.

Az Akadémia rendes tagjává való megválasztás a levezető taggá történt megválasztásban kifejeződő megtiszteltetés és tudományos értékelés megerősítése. Dr. Illés József erre a megerősítésre tudományos munkássága révén a jogászközvélemény szemében érdemessé tette magát és mi, alulírottak, tisztelettel kérjük számára a Tek. Akadémia részéről ennek az érdemességnek elismerését.

Budapest, 1932. február hó 20.

Finkey Ferenc r. t.
Angyal Pál r. t.
Eckhart Ferenc l. t.
Kolosváry Bálint l. t.
v. Moór Gyula l. t.
Navratil Ákos l. t.
Tomcsányi Móric l. t.
Balás Károly l. t.
Kuncz Ödön l. t.

A II. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

Alulírottak tisztelettel ajánlják a II. osztály A) alosztályában megüresedett egyik levelező tagságra dr. **SURÁNYI-UNGER TIVADAR** szegedi egyetemi ny. r. tanárt. Nevezett a közgazdaságtani irodalomnak szorgalmas és széles látókörű művelője, kinek fiatal kora mellett is nemcsak hazánkban, de a külföldön is ismert a neve.

Nevezett 1898. II. 4-én született Budapesten. Egyetemi tanulmányait Grácban végezte, hol osztrák jogi és államtudományi doktorátust szerzett. Kiegészítő honosítási szigorlatok után a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetemen a magyar jogtudományi, államtudományi, majd pedig a bölcséleti doktorátust, a kir. József-Műegyetemen pedig a közgazdaságtudományi doktorátust szerezte meg. A kir. József-Műegyetem 1925-ben, a Pázmány Péter-Tudományegyetem 1928-ban képesítette magántanárrá. 1926. novemberében a miskolci ág. hitv. evangélikus jogakadémia hívta meg tanárrá, mely tanszéket 1928-ban a szegedi Ferenc József-Tudományegyetem egyhangú meghívása folytán ez egyetem statisztikai és közgazdaságtani tanszékével cserélte fel.

Surányi-Unger Tivadar néhány kisebb tanulmány után már 1923-ban egy nagyszabású munkával lépett elő, melyet német nyelven Jénában Gustav Fischernél adott ki. Ez a „Philosophie der Volkswirtschaftslehre. Ein Beitrag zur Geschichte der Volkswirtschaftslehre“ című munka. Első kötetének kiadását a német kiadó csak a szerző költségére vállalta, minthogy Surányi-Unger neve akkor a német irodalomban még ismeretlen volt. A könyv első kötetének azonban olyan sikere volt, hogy a második sokkal terjedelmesebb kötet kiadását a kiadó már saját költségén vállalta. E kötet 547 oldalnyi terjedelemben 1926-ban hagyta el a sajtót. Alig készült el szerzője e nagy munkával, már 1927-ben új vaskos kötettel lépett elő „Die Entwicklung der theoretischen Volkswirtschaftslehre im ersten Viertel des 20. Jahrhunderts“ címen. Míg az előbbi kötetben a közgazdasági tudomány bölcséleti szálait kutatja és a közgazdaságtan módszertani, valamint problematikai kérdéseinek fejlődését vizsgálja a filozófiai fejlődés keretében, addig második munkájában a közgazdaságtan legújabb irányjaival foglalkozik, mégpedig a különböző kultúrákörök, az angol-szász, a román és a germán területek

kutatási irányainak különbözőségeit kutatva, de egyúttal rávilágítva a fontosabb kutatási eredményekre is. Ez utóbbi munkájának oly sikere volt, hogy amerikai tartózkodása alatt Seligman professort, a columbiai egyetem tanárát sikerült munkája angol nyelvű kiadásának megnyernie. Így azután 1931-ben „Economics in the Twentieth Century. The History of its International Development by Th. Surányi-Unger. Edited by Edwin R. A. Seligman. New York” címmel angol nyelven is megjelent.

Miként a fentiekből is kitetszik, Surányi-Unger érdeklődését első sorban a közgazdaságtan és a bölcelet közötti kapcsolat kérdései ragadták meg. Alapos bölceleti képzettsége erre a feladatra őt különösen alkalmassá is teszi. Széleskörű bölceleti és közgazdaságtani irodalomtörténeti jártasságának köszönhető a „Philosophie in der Volkswirtschaftslehre” című munkájának szép sikere. Így azután a „Geschichte der Philosophie in Längsschnitten” c. vállalat szerkesztője, prof. Willy Moog, őt kérte fel a sorozat egyik kötetének, a gazdaságfilozófiai kötetnek a megírására. Surányi-Unger csakhamar eleget is tett e felkérésnek és már 1931-ben mint a fenti sorozat első kötete megjelent a szóban forgó munka „Geschichte der Wirtschaftspraxis” címen (Juncker und Dünnhaupt. Berlin. 1931.).

E gondolkörrel kapcsolatban különösen vonzania kellett őt a gazdaságpolitika alapproblémáinak is. Hiszen amennyiben a gazdaságpolitika kérdései a célkitűzéssel és az értékeléssel függnek össze, átnyúlnak a gazdaságbölcselet területére. Már egyik legkorábbi munkájában, melynek címe „Über die Grenzen der Volkswirtschaftspolitik”, avval a kérdéssel foglalkozott, hogy mennyiben volt igaza Max Webernek akkor, amidőn a gazdasági politikából az értékítéletek kiküszöbölése mellett szállt síkra. A gazdaság és a bölceleti szempontok közötti összefüggés iránti érdeklődése Surányi-Ungert erősen Spann iránya felé sodorta, kinek hatása különösen az 1927-ben „A gazdaságpolitika tudományos alapkérdései” című munkájában nyilvánul meg. E munka a gazdasági politika normatív jellegét igyekszik kidomborítani és ezen az alapon megtalálni a gazdaságpolitika vezető szempontjait. Eredményei fölött kétségtelenül lehet vitatkozni, de e munka is szerzőjének nemcsak alapos képzettségéről, hanem elmélyedésre való tehetségéről és kitűnő írói készségéről tesz tanuságot.

Újabban Surányi-Unger nagy célt tűzött maga elé. Három éven keresztül bejárta a világ gazdasági szempont-

ból fontosabb területeit. Egy évig tartózkodott Amerikában és hazajövet felkereste Japánt. Majd a következő évben — bár csak az egyetemi szünidőket hasznosítva e célra — Oroszországot és a keletet látogatta meg, míg következő útja Ausztráliába vezetett. Ilymódon bejárva a világ jelentékeny részét, mindenhol igyekezett behatóan tanulmányozni a viszonyokat és ennek alapján jelenleg egy nagy munkán dolgozik, amely a szükségletek tanát kívánja empirikus alapon, de elméletileg elmélyítve feldolgozni. Tanulmányútjaival kapcsolatban számos értekezést tett közzé elsősorban német folyóiratokban.

Surányi-Unger egyéb munkái közül is sok megérdemelné a közelebbi méltatást. Erről azonban le kell mondanunk, hogy ajánlásunk a szokott keretek között maradjon. Az alábbi felsorolás is mutatja, hogy mily rendkívül termékeny író ajánlunk a tek. Akadémia levelező tagságára, munkáinak értéke pedig a fenti méltatásból is kiténik.

Budapest, 1932. február 23-án.

Gaal Jenő r. t.
Heller Farkas l. t.
Dékány István l. t.
Navratil Ákos l. t.

Surányi-Unger Tivadar irodalmi munkáinak jegyzéke.

A) Könyvekben megjelent munkák:

1. A gazdasági válságok történetének vázlata 1920-ig. Budapest, Szent István-Társulat, 1920. 164 l.
2. Philosophie in der Volkswirtschaftslehre. Ein Beitrag zur Geschichte der Volkswirtschaftslehre. 2 kötet, Jena, Gustav Fischer, 1923—26. VIII és 400, VIII és 547 l.
3. Die Entwicklung der theoretischen Volkswirtschaftslehre im ersten Viertel des 20. Jahrhunderts. Jena, Gustav Fischer, 1927, XVI és 320 l. — Ennek a munkának erősen javított és lényegesen bővített kézirat alapján való angolnyelvű fordítása a következő címen jelent meg: *Economics in the Twentieth Century. The History of its International Development* (edited by Edwin R. A. Seligman, McVickar Professor of Political Economy, Columbia University; translated from the German by Noel D. Moulton), New York és London, W. W. Norton és Allen, Unwin and Co. 1931, XIX és 397 l.

4. A gazdaságpolitika tudományos alapkérdései. A Magyar Közgazdasági Társaság Közgazdasági Könyvtárának III. kötete, Budapest, 1927. XI és 280 l.

5. Recent Developments in American Economic Policy. A Magyar Statisztikai Társaság Kiadványainak 6. száma, Budapest, 1930, 126 l. — Ez a munka kevés változtatással való fordítása egy eredetileg magyar nyelven, a Városi Szemle 1929. évfolyamában megjelent, New York gazdaságpolitikája című dolgozatnak (különlenyomatban 99 l.).

6. Geschichte der Wirtschaftsphilosophie, a Geschichte der Philosophie in Längsschnitten (herausgegeben von Prof. Dr. Willy Moog-Braunschweig) c. sorozat 1. füzet, Berlin, Junker und Dünhaupt Verlag, 1931. 70 l.

B) Folyóiratokban megjelent értekezések.

1. A közgazdasági szeminárium. Különlenyomat a Közgazdasági Szemléből, Budapest, 1922, 24 l.

2. Über die Grenzen der Volkswirtschaftspolitik. Különlenyomat az Intern. Donau Lloydból, Budapest, 1922, 16 l.

3. Die Dogmengeschichte der Nationalökonomie als selbständige Wissenschaft. Kl. az Intern. Donau Lloydból, Budapest, 1922, 64 l.

4. A célkitűzés problémája a közgazdaságtanban, különös tekintettel a kereskedelmi politikára. Kl. a Közgazdasági Szemléből, Budapest, 1924, 74 l.

5. A termelési költségek és a vámprobléma. A Miskolci Jogászélet Könyvtárának 18. száma, Miskolc, 1926, 16 l.

6. Az újabb közgazdasági elméletek bölcseleti alapjai. Kl. a Közgazdasági Szemléből, Budapest, 1927, 25 l.

7. Statisztika és közgazdaságtan. Kl. a Közgazdasági Szemléből, Budapest, 1927, 20 l. — Franciául is megjelent a következő címen: Statistique et Économie Politique. Kl. a Revue de la Société Hongroise de Statistique-ból, Budapest, 1927, 24 l.

8. A statisztikai módszer szerepe a közgazdaságtanban. Kl. a Közgazdasági Szemléből, Budapest, 1928, 51 l. — Franciául is megjelent a következő címen: Le rôle de la méthode statistique dans l'Économie Politique. Kl. a Journal de la Société Hongroise de Statistique-ból, Budapest, 1928, 60 l.

9. Heller Farkas gazdaságtudományi rendszere. A

Miskolci Jogászelet Könyvtárának 15. száma, Miskolc, 1928, 15 l.

10. Nemzetgazdaságtan és világgazdaságtan. A Miskolci Jogászelet Könyvtárának 38. száma, 13 l.

11. Die Wirtschaftstheorie bei Sombart. Kl. a Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistikból, Jena, 1928, 20 l.

12. Über die Ausgangspunkte der Volkswirtschaftspolitik. Kl. a Schmollers Jahrbuchból, München, 1928, 26 l.

13. Objekt und Grundbegriffe der theoretischen Nationalökonomie. Kl. a Nationalwirtschaftból, Berlin, 1928, 26 l.

14. Amerika társadalmi problémái. A Miskolci Jogászelet Könyvtárának 46. száma, 1929, 16 l.

15. World War and Economic Science. A Tóhoku Imperial University-n tartott előadás, Sendai, 1930, 15 l.

16. The Social Sciences as Disciplines in Austria and in Hungary. Az Encyclopaedia of the Social Sciences I. kötetében megjelent bevezető tanulmány, New York, 1930, lex. okt. 8 l.

17. Volkswirtschaftliche Gedankenströmungen im Pazifik. Kl. a Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistikból, Jena, 1930, 40 l.

18. Verschiebungen gemeinschaftlicher Ziele im Pazifik. Kl. a Schmollers Jahrbuchból, München, 1930, 39 l.

19. Der Wirtschaftskampf um den Stillen Ozean. Kl. a Weltwirtschaftliches Archivból, Kiel, 1930, 35 l.

20. Der nationale Gedanke in China und in Indien. Kl. a Nationalwirtschaftból, Berlin, 1930, 20 l.

21. Wirtschaft und Nationalismus im Fernen Osten. Kl. a Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaftból, Tübingen, 1930, 34 l.

22. Wirtschaftspolitische Verschiebungen in Lateinamerika. Kl. a Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistikból, Jena, 1931, 22. l.

23. Zur weltwirtschaftlichen Stellung Afrikas. Kl. a Weltwirtschaftliches Archivból, Kiel, 1931, 39 l.

24. Über das theoretische Grundproblem der sowjetrussischen Wirtschaftspolitik. Kl. a Schmollers Jahrbuchból, München, 1931, 32. l.

25. Wirtschaft und Vergesellschaftung in Nahen Osten. Kl. a Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaftból, Tübingen, 1931, 26 l.

Ezenkívül számos könyvismertetés a Közgazdasági Szemlében és több német folyóiratban.

A M. T. Akadémia II. osztályának A) osztályában betöltésre kerülő egyik levelező tagsági helyre, alulírottak mély tisztelettel ajánljuk megválasztásra **Dr. SZLADITS KÁROLY**-t, a budapesti kir. m. Pázmány Péter-Tudományegyetem nyilvános rendes professzorát.

Mint a magyar magánjog legkiválóbb és legismertebb tudományos kutatóinak egyikét már 1930-ban voltunk bátrak öt levelező tagságra javaslatba hozni, de az üres helyeket meghaladó számú ajánlások okán akkori törekvésünk eredményre nem vezethetett. 1931-ben megismételt javaslatunkat a Tek. II. osztály jelölő gyűlése a leadott szavazatok nagy többségével elfogadta, de jelölése a plenumban a szükséges többséget elnyerni nem tudta.

Abban a szilárd meggyőződésben, hogy dr. Szladits Károly megválasztásának újabb ajánlásával a Tek. Akadémia és a magyar jogtudomány érdekeinek és nagy céljainak teszünk szolgálatot — több, mint három évtizedes és korábbi előterjesztéseinkben részletesen méltatott, nagyértékű tudományos munkásságára való hivatkozással — tisztelettel kérjük, hogy a Tek. Osztály *mult évi jelölőhatározatának megisméltésével* dr. Szladits Károlynak a Tek. Akadémia plenáris ülése által leendő megválasztását támogatni méltóztassék.

Budapest, 1932. február hó 20.

Finkey Ferenc r. t.
Angyal Pál r. t.
Illés József l. t.
Kolosváry Bálint l. t.
v. Moór Gyula l. t.
Navrátil Ákos l. t.
Tomcsányi Móric l. t.
Balás Károly l. t.
Kuncz Ödön l. t.

A M. T. Akadémia II. osztályának A) osztályában megüresedett levelező tagsági helyek egyikére — alólírottak — mély tisztelettel ajánljuk megválasztásra **Dr. TÓTH LAJOS**-t, a debreceni kir. m. Tisza István-Tudományegyetem nyilvános rendes tanárát és Jogtudományi Bizottságunk meghívott tagját.

Dr. Tóth Lajos a magyar magánjog tudományának régi és elismerten kiváló munkása és egyik legjellegzetesebb képviselője annak az analitikus irányzatnak, mely

magánjogi irodalmunkat a történelmi és dogmatikus szempontokat követő kutatásokon felül a tudományos vizsgálódások egészen újszerű célkitűzéseivel tette gazdagabbá.

Már legelső nagyszabású munkája, mely az öröklési jog egyik elhanyagoltnak mondható intézményét, a *növedékjogot* dolgozta fel széles alapon és a problémához tartozó jelenségek valóban mélyreható elemzésével (megj. 1908.): oly írói és civilisztikai képességről teszen bizonyosságot, mely szerzőt egyszerre legkiválóbb jogtudósaink sorába emelte.

Írói és tudósi kvalitásait azonban dr. Tóth Lajos a legteljesebben sajátos egyéni jellegű „Magyar Magánjog” című művében fejti ki, melynek az általános tanokat tartalmazó I. kötete két részben 1913, illetőleg 1914-ben; újabb kiadása 1922 és 1923-ban jelent meg, — III. — doglogjogi — kötete pedig 1930-ban látott napvilágot. A mű nem a tételes anyag rendszerező ismertetése csupán, hanem annak olyképen való feldolgozása, hogy az főleg a jogászai gondolkozás fejlesztésének célját szolgálhassa. Hajszálfínom megkülönböztetései, a legrejtettebb vonatkozásokat és összefüggéseket megvilágító elemzései, önálló terminológiájának pontossága és a nagy áttekintésekben való biztossága jellemzik ezt a munkát, mely a maga tartalmi gazdagságában egy negyedszázadot meghaladó tudományos bűvárkodás eredménye.

Kisebb dolgozatai közül — helyszűke miatt — csak a jelentősebbekre hivatkozhatunk. Így 1912-ben jelent meg szerzőnek az „*Előkészítő jogviszony*”-ról szóló és 1925-ben „*A jogképesség a magy. ált. ptkv. tervezetében*” című igen értékes tanulmánya, valamint még korábban a ptkv. II. tervezetéhez készített terjedelmes véleménye.

Ha dr. Tóth Lajos nem is tartozik a túlsokat és gyorsan termelő tudományos írók sorába: munkáinak belső tartalmi becse annál nagyobb és amikor őt, néhai dr. Szászzy Béla üresen hagyott székére a legmelegebben hozzuk javaslatba, egy, az elődhöz mindenben méltó utódnak munkaerejét óhajtanánk a Tek. Akadémia nagy céljai és feladatai számára megválasztásával megnyerni és biztosítani.

Budapest, 1932. február hó 20.

Concha Győző ig. és t. t.

Balogh Jenő r. t.

Finkey Ferenc r. t.

Angyal Pál r. t.

Illés József l. t.

Kolosváry Bálint l. t.

v. Moór Gyula l. t.

Tomcsányi Móric l. t.

Kuncz Ödön l. t.

A II. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

Dr. ALFÖLDI ANDRÁS 1895-ben született (37 éves). 1923-ig a Nemzeti Múzeumban töltött be igazgató-óri állást, midőn is a debreceni egyetemnek rendkívüli, majd 1929. óta nyilvános rendes tanára lett az ókori történelemből. 1930. decemberétől kezdve a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetemnek tanára a „magyar föld archaeologia”-jából. A világháborúban gyalogos tiszti minőségben vett részt; súlyosan megsebesült; sok katonai kitüntetés tulajdonosa.

A. eredetileg numizmatának készült, de e készültsége alapján a késői római császárságnak és evvel összefüggésben a népvándorlási korszaknak egyik legszélesebb látókörű kutatója lett. Már az *Untergang der Römerherrschaft in Pannonien* c. munkájának I. részében megmutatta (megj. 1924-ben), hogy miként lehet éremtani ismeretek segítségével biztosabb kronológiai megállapításokhoz jutni az emberi történetnek egyik „legsötétebb”, legkevésbé ismert korszakára nézve. A munkának 2. füzeté meg (megj. 1926-ban) az által teszi könnyebbé a hazai földünkön talált népvándorlási emlékek datálását, hogy egy római telepnek: Mogentiának létezését az avarok idejéig kimutatja.

Kevéssé ismert időszakkal foglalkozott A.-nek azon tanulmányosorozata is (6 dolgozat), melynek *Gallienus* császár áll a középpontjában. Ezen dolgozatokra vonatkozóan mondja Rostovtzeff: *Gesellschaft u. Wirtschaft in röm. Kaiserreich* c. közismert művében (II. 353): „A. hat in seinen glänzenden Aufsätzen gezeitigt, wie die donauländischen Bevölkerungselemente durch ihre Anhänglichkeit an das röm. Reich u. ihre Tapferkeit die Einheit des Reichs in den schwierigsten Zeiten der röm. Geschichte gerettet haben.” És Rodenwaldt a Gallienus-korabeli arcképek és érmek azon ismertetésével kapcsolatban, melyet róluk A. ad, megállapítja: „Seit etwa einem Jahrzehnt versucht die klassische Archaeologie über die notwendige formale Untersuchung hinaus zu einem geistesgeschichtlichen Verständnis des Stils u. seiner Geschichte vorzudringen. A.'s Aufsatz gibt dafür ein methodisches Musterbeispiel, dessen Wert unabhängig von der Richtigkeit aller einzelnen Thesen ist” (*Arch. Anz.* 1931, 320.).

A. — láttuk — nem szorítja érdeklődését a szorosabb

értelemben vett római történet keretei közé. Legújabbban *hún* stúdiumokkal foglalkozik, s az a tanulmánya, amely az Arch. Anz.-ben a múlt évf.-ban *Die geistigen Grundlagen der hochasiatischen Kulturen* címen jelent meg, a mi magyar műveltségünket, ennek mondavilágát is közelebbről érinti.

Az itt vázolt széleskörű történeti érdeklődés sem tudta A.-ben az anyaggyűjtés feladatait vállaló numizmatát és epigrafust elnyomni. *Siscia* érmeit Corpusban akarja közreadni (a vállalatból 1 füzet már meg is jelent) és elfogadta a berlini Akadémiának megtisztelő megbízását, hogy a *Corpus Inscriptionum Latinarum* számára a *Pannoniában* talált római köveket újból kiadja. A közismert *Pauly—Wissowa*-féle Reálencyclopaediában is a *Pannonia-*, *Siscia-*, *Sirmia-* és *Jazyges-*címzavakat az ő tollából fogjuk majd olvasni. Nagy eredmény, hogy a német archeológia a magyar vonatkozású részeket magyar szakemberrel iratja meg.

Mindezek után fölöslegesnek gondoljuk azon mintegy 30 kisebb értekezésnek címszerű felsorolását, amelyek magyarul, vagy valamely idegen nyelven jelentek meg a különböző szaklapokban, s egy-egy adattal, újszerű megállapítással vagy helyesbítéssel gazdagították a szerző érdekkörébe eső tudományt. Az Akadémia — úgy véljük — mindenképen érdemes munkásságot tisztelne meg akkor, ha A.-t, kitől hazai tudományunk még sokat várhat, levelező tagjainak sorába iktatná!

Kuzsinszky Bálint r. t.
Hóman Bálint r. t.
Lukinich Imre r. t.
Mahler Ede l. t.
Hornyánszky Gyula l. t.
Gerevich Tibor l. t.
Madzsar Imre l. t.
Heinlein István l. t.

A II. osztály B) alosztályába levelező tagnak ajánljuk **SZIGETHI Dr. GYÖRFFY ISTVÁN**-t, a Magyar Nemzeti Múzeum néprajzi osztályának igazgatóörét.

Györffy István a nálunk meglehetősen elhanyagolt tárgyi néprajz kiváló művelője, akinek hatalmas irodalmi működését, több mint 150 kisebb-nagyobb publikációt, egy rövidre fogott ajánlás keretében át sem lehet tekinteni.

Hogy a II. osztály történelmi alosztályába ajánljuk, annak oka tanulmányainak történelmi irányában keresendő. Tárgyi gyűjtései közben is, különösen egyes népszigeteknél, az eredet kérdése érdekelt. Így írta már 1914-ben kitűnő dolgozatát: *A Fekete-Körös-völgyi magyarság telepítése* címen. Kimutatta, hogy ez a magyar sziget, amelyet itt az oláhság az alföldi magyarságtól elzárt, a vidék legrégebb telepese, valamikor határszéli gyepűörző, amely a nyelvjárás tanusága szerint az erdélyi magyarsággal, de nem a székelységgel volt eredetében azonos. Ehhez kapcsolódott 1915-ben egy másik érdemes tanulmánya: *Dél-Bihar népesedési és nemzeti viszonyai negyvedfélszáz év óta*, amely Bihar megye öt járásának szomorú eloláhosodását tárgyalja a török uralom következményeként. Településtörténeti dolgozatainak sorából még megemlítjük: *A hajduk eredete* (1927), amelyben a hajdúság faji összetételével foglalkozik, továbbá *Hajdúböszörmény települése és Nyiregyháza és Debrecen településformája* (1929) című közleményeit.

Különös elismerésre tarthat számot az 1922-ben megjelent *Nagykúnsági krónika* című kötete. Ennek legkiválóbb, *Szilaj pásztorok* című fejezetét Györffy gazdag képanyaggal ellátva, 1928-ban külön is kiadta. A már kiveszőfélben lévő, egykor a magyar gazdasági életet fellelő jellemző szilaj vagy rideg pásztorok mesteri képét festette meg ebben.

Szűkebb hazája, a Nagy-kúnság, mindig közelebbről érdekelte. Erről írta első nagyobb tanulmányát is: *Nagy-kúnság és környékének népies építkezése* az Ethnográfia 1908. és 1909. évfolyamaiban, négy folytatásban. Ezt kiegészítette a *Nagykún tanya* című (1910.). De ezen a téren talán Györffy legbecsesebb munkája az alföldi pásztorok építkezéséről német nyelven megjelent összefoglaló kötete: *Das Bauwesen der Hirten im ungarischen Tiefland*.

Külön kellene foglalkoznunk tanulmányainak azzal a csoportjával, amelyet a magyar népi hímzés felkutatására és megismertetésére fordított, de e sorozatból csak a *Cifra szűr* című 1930-ban megjelent hatalmas kötetét emeljük ki, amely e népművészeti ág keletkezésével, technikájával és ornamentikájával egyaránt behatóan foglalkozik s a magyar néprajzi irodalom legkitűnőbb termékei közé sorozható.

A magyar tárgyi néprajz pusztuló emlékeinek földolgozása a legsürgősebb tudományos nemzeti feladatok közé tartozik, e téren pedig senkinek sincsenek olyan nagy ér-

demei, mint épen Győrffy Istvánnak, aki a néptudomány igen különböző ágaiban alkotott érdemeset, soha sem elégedve meg a gyűjtő szúklátkörű szempontjaival, hanem mindig arra törekedve, hogy más tudományok módszereinek és eredményeinek felhasználásával az útjába akadó problémákat a lehető legtökéletesebben világítsa meg. Az ő beválasztása csak díszre válhatik a Tekintetes Akadémiának, és munkássága hiányt fog betölteni egy eddig nem képviselt kutatási ág megszemélyesítőjének megjelenésével.

Gróf Teleki Pál ig. és t. t.
Domanovszky Sándor r. t.
Hóman Bálint r. t.
Lukinich Imre r. t.

A II. osztály B) alosztályába levelező tagul a legmelegbben ajánlják alulírottak **Dr. MISKOLCZY GYULÁ**-t, a római magyar Történeti Intézet igazgatóját s a római kir. egyetemen a magyar történelem tanárát.

Miskolczy nagyértékű kisebb dolgozatait, kéziratoss műveit, amelyeket a tavalyi ajánlaskor felsoroltunk, rövidség kedvéért most nem említjük. Teljesen elegendőnek tartjuk nagyszabású, két kötetes munkájára utalnunk, mely „*A horvát kérdés története és irományai a rendi állam korában*” cím alatt 1927-ben jelent meg. — E kitűnő műben előtte senki által nem használt hatalmas levéltári új anyag alapján adja és világítja meg Miskolczy Horvátországhoz való újabkori viszonyunk kialakulását és elfajulását 1847-ig. — A pánszláv gondolat és az illirizmus megszületése a Dráva és Száva közti földön, az illír párt megerősödése, küzdelme a sokáig hatalmas magyarbarát horvát párttal, melyet a bécsi politika a magyar kormányférfiak rövidlátó antiliberalis politikájával egyesülve erőszakosan tört le, hogy amazt győzelemre juttassa: oly végzetes irányok, történések és események, amelyeket és amelyek sorsdöntő értékét csak most, Miskolczy nagy művéből láthatjuk és érthetjük meg.

Föl kell említenünk még Miskolczy „*Zur staatsrechtlichen Stellung der Militärgrenze*” című jeles közjogi s jogtörténeti dolgozatát, mely szintén teljesen új levéltári anyag alapján fejt ki, miként vált vitássá 1790 után a határőrvidek államjogi helyzete s mint küzdöttek a magyar hatóságok a magyar koronától független „Soldatenland” kialakulása ellen. Ennek a problémának *legelső* föl-

dolgozását kapjuk Miskolczy e harmadéve megjelent jeles művében.

Mélyen szántó tudományos munkásság alapvető eredményeit tisztelné meg elismerésével Akadémiánk, ha Miskolczyt levelező tagjai sorába választaná.

Károlyi Árpád t. t.

Angyal Dávid r. t.

Domanovszky Sándor r. t.

Szentpétery Imre r. t.

Takáts Sándor r. t.

Eckhart Ferenc l. t.

A II. OSZTÁLYBA

KÜLSŐ TAGNAK:

Tisztelettel ajánljuk Mr. **NICHOLAS MURRAY BUTLER**-t, a new-yorki Columbia-egyetem és a Carnegie-alapítvány elnökét a II. osztályba külső tagul leendő megválasztásra.

N. M. Butler az Egyesült Államok szellemi életének Európában is többször szerepelt és jólismert egyik vezérfia, aki különösen a társadalomtudományok körébe eső munkáival, valamint az Egyesült Államok alakulását tárgyaló történelmi tanulmányaival világszerte nagy tekintélyt szerzett nevének.

Újabban Mr. Butler sokat fáradozik a nemzetek békes együttműködésének és a nemzetek közötti megértés eszméinek előbbrevitelén és ebből magyarázható, hogy az 1931. évben az egyik Nobel-békedíjat neki ítelték oda.

A magyar szellemi élet iránti érdeklődését Mr. Butler azzal is bizonyította, hogy a múlt év június havában az Akadémiánk által alakított és a szellemi együttműködés ügyeit intéző Magyar Nemzeti Bizottság ülésén előadást tartott és különösen azóta is élénk összeköttetést keres Akadémiánkkal és annak egyes tagjaival.

Ügy véljük, hogy Akadémiánk dízét és javát fogja öregbíteni az, ha ezt a kiváló tudóst külső tagjaink sorába választjuk.

Berzeviczy Albert ig. és t. t.

Balogh Jenő r. t.

VOLPE GIOACCHINO-t, a római egyetemen az újkori politikai történelem tanárát és az olasz tudományos akadémia főtitkárát a II. osztályba külső tagul ajánljuk.

Volpe (sz. 1876) Itália közép- és újkori történetének szorgalmas kutatója, akinek a középkori olasz városok életére vonatkozó munkái, továbbá Itália újkori és legújabbkori történetéről szóló könyvei szerzőjüket a legkiválóbb olasz történészek közé emelik. Volpe elismert nagy szónok, nagy szervező tehetség, aki az újonnan alapított olasz tudományos akadémiát rövid néhány esztendő alatt az olasz tudományos élet vezető intézményévé emelte. Ő ma kétségkívül az olasz tudományos és társadalmi élet egyik vezető alakja, akinek személye nemcsak hazájában, hanem a nemzetközi tudományos életben is nagy és mindinkább növekvő jelentőséggel bír. Megválasztása az olasz-magyar tudományos érintkezés további megerősödését segítené elő.

Budapest, 1932. február 28.

Berzeviczy Albert íg. és t. t.

Domanovszky Sándor r. t.

Lukinich Imre r. t.

Dr. ZAHN FRIGYES-t, a bajor statisztikai hivatal elnökét, a német statisztikai tudomány vezéralakját és egyik legkitünőbb művelőjét a Magyar Tudományos Akadémia II. osztályába kültaggnak ajánljuk.

Zahn Frigyes (szül. 1869) a német birodalmi statisztikai hivatal szolgálatában eltöltött hosszú idő alatt a hivatalos statisztika minden ágának alapos művelőjévé képzezte ki magát s munkásságának első gyümölcseiként már fiatal korában bocsátotta közzé a német népszámlálásokról és a nagy német foglalkozási és iparstatisztikai felvételről szerkesztett alapvető, sok tekintetben úttörő munkáit, melyek neki már akkor előkelő helyet biztosítottak a német statisztikai világban. Mikor 1907-ben a bajor statisztikai hivatal igazgatója (majd utóbb elnöke) s egyben a müncheni egyetemen a statisztika tiszteletbeli tanára lett, e hivatalt modern irányban átszervezte és saját munkásságát a legszélesebb alapra fektette, de egyúttal egyetemi tanzékén az elméleti statisztika kiváló művelőjének is bizonyult. Irodalmi munkássága felöleli épenúgy a népesség problémáit, mint a szociális kérdéseket, a családpolitika

aktuális kérdéseit, a munkáskérdéseket, a társadalmi biztosítást, a gazdasági élet újjáalkotását célzó törekvéseket, a pénzügyi statisztikát, a kultúrstatistikát, a hivatalos statisztika szervezetét és a statisztika elméleti kérdéseit.

Munkái közül a legjelentékenyebbek: a Statistik des Deutschen Reichs 111., 112., 114. és 151. kötetében közzé- bocsátott népszámlálási, foglalkozási és iparstatisztikai munkálatai, továbbá: Die Finanzen der Großstädte (1908), Die Statistik in Deutschland nach ihrem heutigen Stand (1911, két kötet), Deutschlands wirtschaftliche Entwicklung (1911), Bayern und die Reichsstatistik (1925), Die deutsche Familie und der Wiederaufbau unseres Volkes (1926), Der Wirtschaftsbau Deutschlands (1929), stb.

Zahn 1913. óta Mayr Györggyel együtt, majd ennek halála után 1925. óta egyedül szerkeszti és kiadja az Allgemeines Statistisches Archiv című évnegyedes folyóiratot, mely az ő vezetése alatt a statisztikai irodalom egyik alapvető standard közlönyévé vált. A német Statisztikai Társaság elnöki székében utódja lett Mayr Györgynek, akit mint a német statisztikusok nesztorát a Magyar Tudományos Akadémia 16 évvel ezelőtt szintén kültagjává választott meg. Zahn a statisztika terén elfoglalt és világszerte elismert tekintélyének köszönhetette, hogy a világ összes statisztikusait magában egyesítő Nemzetközi Statisztikai Intézet (Institut International de Statistique) őt 1931-ben elnöki székébe ültette, ami által az ő munkássága immár nemzetközi elismerést és jelentőséget nyert.

Zahn Frigyes a magyarságnak is őszinte jóbarátja. Ennek tanújeléül többször fordult meg Magyarországon statisztikai, gazdaság- és szociálpolitikai kongresszusokon és értekezleteken és a magyar szakkörökkel évtizedek óta benső baráti viszonyt tart fenn; de ennél továbbmenőleg magyar szakfolyóiratok (mint a Társadalombiztosító Köz- löny) munkatársává is szegődött, legújabban pedig a Magyar Közgazdasági Encyklopédia részére is írt néhány értékes szociálpolitikai tanulmányt. Az általa szerkesztett jeles folyóiratban többször jutottak szóhoz magyar statisztikusok is, így az Akadémiában Engel Ernőről és Bodio Luigiről tartott emlékbeszédek is abban jelentek meg német fordításban.

Mindezek alapján melegen ajánljuk dr. Zahn Frigyest a Magyar Tudományos Akadémia külső tagjának, akinek megválasztása saját érdemeinek elismerésén kívül együt-

tal a német statisztikai tudomány megbecsülését is jelentené.

Budapest, 1932. február havában.

Földes Béla r. t.

Thirring Gusztáv r. t.

Fellner Frigyes l. t.

Kovács Alajos l. t.

A III. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

DOBY GÉZÁ-t, az Egyetemi Közgazdaságtudományi Karon az agrokémia ny. r. tanárát, ugyane karnak az 1928/29. tanévben volt dékánját, a debreceni tudományegyetemen az orvosi vegytan volt ny. r. tanárát, a Pázmány Péter-Tudományegyetemen a növényélettani kémia magántanárát a III. osztály A) alosztályába levelező tagnak ajánljuk.

Született 1877-ben; a budapesti tudományegyetem bölcsészdoktora. 1908/9-ben E. Fischer berlini és E. Bourquelot párizsi laboratóriumában dolgozott. 1924/25-ben mint meghívott cseretanár egy évig dolgozott az észak-amerikai East-lansingi Michigan State Collegeban. 1928-ban az United State's Department of Agriculture (az Egyesült Államok földművelésügyi minisztériuma) felkérésére egy magyar növénynevelési találmányt ellenőrzött és szakvéleményt adott róla. 1930-ban az angol Cambridge-ban tartott V. Nemzetközi Növénytani Kongresszus élettani osztálya meghívására előadást tartott újabb enzimológiai kísérleteiről.

Tudományos munkásságát mint a budapesti tudományegyetem tanársegéde a calciumaethylat synthesisével kezdte, majd Melcer Gusztávval együtt ásványvizsgálatokkal foglalkozott. Ezután a mezőgazdasági kísérletügyhöz kerülve, egészen a növényi biokémiának szentelte idejét. Miután Párizsban kisebb szerves kémiai dolgozatban a dimethyldehydrodiisoeugenol és a dimethyldehydrodivanillin oxydálási reactiók termékeit határozta meg, további munkássága főként az enzimológia terén mozog. Először foglalkozik az oxálsav szerepével a répamag csírázásában,

azután sorozatos munkákban a burgonya levélsodrós betegségét tanulmányozza biochemiai alapon és az oxydázok, az amyláz és invertáz szerepét és symptomás jellegét állapítja meg. Majd a kukorica női virágzatának peroxidázát tisztítva, fontosabb tulajdonságait és biokémiai szerepét vizsgálja.

Néhány év óta új enzymologiai irányban dolgozik, amennyiben valamely szervezet iontáplálásának hatását enzimei termelésére és tulajdonságaira tanulmányozza. E kísérletek során homokkulturákban tenyésztett cukorrépán, azután szabadföldi kísérletekben, majd *Penicillium glaucum* kulturáin és homokkulturás rozshajtásokon vizsgálva a kálium-, magnesium-, calcium- és foszfáthiány hatását, megállapítja az e közben váratlanul beálló fokozott enzymtermelést az addig erről uralkodó ellentétes nézettel szemben és a vizsgált enzyme (amyláz, invertáz) bizonyos tulajdonságainak megváltozását írja le. Kitér a burgonya és cukorrépa amyláza néhány állandójának és tulajdonságának meghatározására. Legújabb kísérleteiben a nitrogénhiány hatását tanulmányozza az enzymtermelésre. E kísérletek oly módszer kidolgozására vezetik, amely alkalmasnak látszik valamely talaj nitrogénszükségletének megállapítására, ami eddig még megoldatlan feladat. — Ezen kísérleteken kívül intézete munkakörét a magyar talajok tanulmányozására is kiterjeszti.

Mint e vázlatos áttekintésből is kitűnik, Doby tudományos munkásságával a kémia olyan ágának művelését tűzte ki feladatául, amely hazánkban különösen nagy jelentőségű. E cél szolgálatában nemcsak mint kutató szerzett kiváló érdemeket, hanem az ország egyetlen agrokémiai egyetemi intézetének és a mezőgazdasági elméleti és gyakorlati kiképzésnek korszerű megszervezésével a talajkémia haladását hathatósan előmozdította.

Az elmondottak alapján mély tisztelettel kérjük a Tek. Akadémiát, hogy Doby Gézát levelező tagjául megválasztani méltóztassék, mert meg vagyunk róla győződve, hogy eddigi érdemeinek ez a kitüntető elismerése buzdítólag fog hatni további működésére is.

Ilosvay Lajos t. t.

Szarvasy Imre r. t.

Buchböck Gusztáv l. t.

Gróh Gyula l. t.

*Doby Géza tudományos dolgozatai.**I. Értekezések magyar nyelven.*

1. Doby G.: A calcium aethylatja. Doktori értekezés. Budapest, 1902.
2. Doby G. és Melczer Gusztáv: Néhány titánvas tengelyaránya és chemiai összetétele. Magyar Chemiai Folyóirat, X., 7—9. füzet (1904).
3. A sósavasavassók szerepe a csirázásnál. Növény-tani Közlemények, XI., 475 (1908).
4. Doby G. és Hérisssey Henrik: A dimethyldehydro-diisocugenol és a dimethyldehydrodivanillin oxidálása. Magyar Chemiai Folyóirat, 1909., 12. füzet.
5. Doby G.: A burgonya levélsodródásának biochemiai tanulmányozása. I. Az alvó gumók oxydázai. Kísérlet-ügyi Közlemények, XIII. 595 (1910).
6. Doby G.: A burgonya levélsodródásának biochemiai tanulmányozása. II. Az alsó és hajtott gumók oxydázai. Kísérlet. Közl. XIV. 701 (1911).
7. Doby G.: A burgonya levélsodródásának biochemiai tanulmányozása. III. A gumók és a levelek chemiai alkotórészei. Kísérlet. Közl. XV. 210 (1912).
8. Doby G.: Ugyanaz IV. Élettani megfigyelések levélsodrós burgonyákon. Kísérlet. Közl. XV. 223 (1912).
9. Doby G.: A tengeri női virágzatának oxydázai. Mathem. és Természettud. Értesítő, XXX. 324 (1912).
10. Doby G.: Növényi enzymekről. I. A burgonya amláza. Mathem. és Term. Ért. XXXII. 712 (1914).
11. Doby G. és Bodnár János: Növényi enzymekről. II. A burgonya amláza és pathologiai elváltozása. Math. és Term. Ért. XXXII. 737 (1914).
12. Doby G.: Növényi enzymekről. III. A burgonya levélzetének invertáza. Mathem. és Term. Ért. XXXIII. 684 (1915).
13. Doby G., Csiky J. és Snassel F.: Adatok talajaink mézszállapotának és táplálóanyagszükségletének jellemzéséhez. Mezőgazdasági Kutatások, 1930. 497.
14. Doby G.: Nitrogénhiány hatása Penicillium glaucum invertáztermelésére. (Kézirat).

II. Értekezések német nyelven.

1. G. Doby: Über die Einwirkung von Kalzium auf alkoholisches Ammoniak. Zeitschr. f. anorg. Chemie, 35. 93 (1903).

2. G. Doby und G. Melczer: Über das Axenverhältniss und die chemische Zusammensetzung einiger Titan-eisen. Zeitschr. f. Krystallographie, XXXIX. 526 (1904).

3. G. Doby: Die Rolle der Oxalate bei der Keimung der Rübensamen. Landwirtsch. Versuchsstationen 1909. 155.

4. G. Doby: Biochemische Untersuchungen über die Blattrollkrankheit der Kartoffel. I. Die Oxydasen der ruhenden Knollen. Zeitschr. f. Pflanzenkrankheiten, XXI. 10 (1911).

5. G. Doby: Dasselbe. II. Die Oxydasen der ruhenden und angetriebenen Knollen. Zeitschr. f. Pflanzenkrankh. XXI. 321 (1911).

6. G. Doby: Dasselbe. III. Chemische Beschaffenheit kranker und gesunder Pflanzenteile. Zeitschr. f. Pflanzenkrankh. XXII. 204 (1912).

7. G. Doby: Dasselbe. IV. Einige Bemerkungen über die Physiologie kranker Knollen. Zeitschr. f. Pflanzenkrankh. XXII. 401 (1912).

8. G. Doby: Über Pflanzenenzyme. I. Die Oxydasen des Maiskolbens. Biochem. Zeitschr. 64. 111 (1914).

9. G. Doby: Dasselbe. II. Die Amylase der Kartoffelknolle. Biochem. Zeitschr. 67. 166 (1914).

10. G. Doby und J. Bodnár: Über Pflanzenenzyme. III. Pathologische Veränderungen der Kartoffelamylase. Biochem. Zeitschr. 68. 191 (1918).

11. G. Doby: Über Pflanzenenzyme. IV. Die Invertase der Kartoffelblätter. Bioch. Zeitschr. 71. 495 (1915).

12. G. Doby: und R. P. Hibbard: Verhalten, insbesondere Ionenaktivierung von Pflanzenenzymen in Abhängigkeit von der Ernährung. I. Über die Amylase kalihungriger Zuckerrüben. Bioch. Zeitschr. 176. 165 (1926).

13. G. Doby und R. P. Hibbard: Dasselbe. II. Über die Saccharase kalihungriger Zuckerrüben. Bioch. Zeitschr. 178. 139 (1926).

14. G. Doby und Z. Kertész: Enzyme und Salzionen. I. Saccharase kalihungrigen Penicilliums. Zeitschr. f. physiolog. Chemie, 189. 177 (1930).

15. G. Doby und Elly Fehér: Enzyme und Salzionen. II. Saccharase kalzium-, magnesium und phosphathungrig-

gen *Penicillium*s. Zeitschr. f. physiolog. Chemie, 196. 89 (1931).

16. G. Doby und J. Burger: Über Kartoffelamylase. Fermentforschung (sajtó alatt).

17. G. Doby und L. Brázay: Über die Amylase der Zuckerrüberblätter. Fermentforschung (sajtó alatt).

18. G. Doby und Em. Szladits: Enzyme und Salzionen. III. Saccharogenamylase der Blätter verschieden ernährter Kartoffeln. Zeitschr. f. physiolog. Chemie (sajtó alatt).

19. G. Doby und Angela Bodnár: Enzyme und Salzionen. IV. Saccharasenkonzentration von Roggensprossen bei Kalihunger. (Kézirat).

20. G. Doby: Enzyme und Salzionen. V. Saccharasenkonzentration von *Penicillium* bei Stickstoffhunger. (Kézirat).

III. Értekezések francia nyelven.

1. H. Hérissé et G. Doby: Oxidation du diméthyl-déhydrodiisoeugénol et de la dyméthyl-déhydrodivanilline. Journal de Pharm. et de Chimie XXX. (1909).

2. G. Doby: Contribution à l'étude biochimique du „roulement des feuilles“, maladie de la pomme de terre. Journ. de Pharm. Chim. XXXI. (1910).

IV. Értekezések angol nyelven.

1. G. Doby and R. P. Hibbard: Nutrient ions of plants and the ionactivation of plant enzymes. Journ. of Biol. Chemistry LXXIII. 405 (1927).

2. G. Doby: Nutrient ions and enzymic activity of plants. Fifth International Botanical Congress, Cambridge, Abstracts of Communications 278 (1930).

V. Könyv.

Doby G: Agrochemiai gyakorlatok laboratóriumi könyve. Budapest 1928. (211 oldal).

GYULAI ZOLTÁN-t, a szegedi Ferenc József-Tudományegyetem magántanárát, fizikust, a III. osztály A) alosztályába levelező tagnak ajánljuk.

Gyulai Zoltán 1887-ben született Pipén, Kisküküllő megyében. A kolozsvári egyetemen hallgatott; a háború kitörésekor ugyanott asszisztens volt. 1915-ben orosz fogságba esett s 1922-ig végig szenvedte a fogság keserveit. Az utolsó három évben testi munkával kellett megélhetéséről gondoskodni, mint kikötői és vasúti kirakodó munkás, majd a börtön-műhelyben mint bádogos. 1926-ban a szegedi egyetemen habilitált. Több évet töltött a göttingai egyetem fizikai laboratóriumában Pohl Robert tanár mellett.

Kutatásait még a háború előtt kezdte meg a szelénen észlelhető Hallwachs-effektus vizsgálatával. Ch. Ries a szelénről szóló összefoglaló könyvében Gyulai eme vizsgálatait részletesen közli. A fogságból visszatérve Gyulai serényen és eredménnyel folytatja kutatásait a fotoelektromos jelenségekről, részint Göttingában, részint Szegeden. Vizsgálatai nagyrészt a nem vezető kristályokon észlelhető ú. n. belső fotoelektromos effektusra vonatkoznak, mely abban áll, hogy a sötétben szigetelő kristály pl. konyhasó a fény hatására vezetővé válik. Eredményeit nem sorolhatjuk fel részletesen; kiemeljük a konyhasón végzett pontos mérések ama megállapítását, hogy az elnyelt fényenergiaegység által kiválasztott elektromos mennyiség arányos a hullámhosszal, ami arra vall, hogy a vezetést okozó elektronok kiválása kvantumszerűen történik; továbbá az ú. n. gerjesztésre vonatkozó méréseit színes konyhasó- és egyéb kristályokon, melyekből a gerjesztés természetére von fontos következtetéseket.

Érdekes vizsgálatokat végzett ezen kívül az ú. n. ionvezető kristályokról; ezek folyamán azt a meglepő jelenséget észleli, hogy ha a NaCl kristályt egyoldalú nyomásnak tesszük ki, hirtelen nagy áramugrások jönnek létre, melyek idővel megszűnnek; ólomkloridon végzett méréseiből kiszámítja az ionok kiváltási munkáját.

Gyulai tudományos dolgozatait magyar nyelven a Matematikai és Természettudományi Értesítőben, a Matematikai és Fizikai Lapokban, német nyelven a Zeitschrift für Physik, Nachrichten der Gesellschaft d. Wissenschaften zu Göttingen publikálta, összesen 14-et. Eredményeire nem csak értekezésekben hivatkoznak, hanem kézikönyvek is közlik őket, így pl. a Handbuch der Phy-

sik XIII. kötete, B. Gudden: Lichtelektrische Erscheinungen.

Budapest, 1932. február 18.

Tangl Károly r. t.
 Pogány Béla r. t.
 Rybár István r. t.
 Ortvay Rudolf l. t.
 Fröhlich Pál l. t.

VARGA JÓZSEF-et, okl. vegyész-méternököt, a kir. József-Műegyetemen a kémiai technológia nyilvános rendes tanárát ajánljuk a Magyar Tudományos Akadémia III. osztályának A) alosztályába levelező tagnak.

Született Budapesten 1891-ben, római katolikus vallású. 1908-tól 1912-ig a kir. József-Műegyetem vegyész-méternöki osztályát végezte, és 1916-ban vegyész-méternöki műszaki doktori oklevelet szerzett. 1912-ben került a műegyetem elektrokémiai intézetébe, ahol előbb mint asz-szisztens, majd mint adjunktus, résztvett különféle tárgyú, főképen az erdélyi földgáz hasznosítását célzó kísérletekben. 1921-től 1923-ig helyettesítette a szabadságon lévő Pfeifer Ignác műegyetemi tanárt, és 1923. óta ő vette át mint nyilv. rendes tanár a műegyetem kémiai technológiai tanszékét.

Mindjárt kineveztetése után nagy buzgalommal igyekezett először egy munkára alkalmas intézetet és környezetet teremteni, majd tudományos és gyakorlatilag fontos kérdések kidolgozásához fogott. Kezdetől fogva nagy hajlamot mutatott a magas nyomáson lefolyó reakciók tanulmányozására, s az utóbbi 6—7 esztendő óta egész intézete a magas nyomáson lefolyó hidrogénezésekkel foglalkozik. Ezen a téren Varga József alkalmas katalizátorok és katalizátor-keverékek kiválasztása és a hidrogénezés legelőnyösebb feltételeinek kikutatása útján — fiatal kora dacára — szakmájának egyik legelső tekintélyévé fejlődött ki. Kutatásainak értékét növeli az a körülmény, hogy a gyakorlati irányú kérdéseknél is először a tudományos alapot kereste, és azon igyekezett kiépíteni a gyakorlati megoldást. Kutatásainak gyakorlati eredménye az lett, hogy a leghasznavehetőbb kátrányból is kifogástalan benzineket tud előállítani.

Varga Józsefben Akadémiánk egy buzgó, életét a munkának szentelő tagot fog nyerni.

Budapest, 1932. február 17-én.

Ilosvay Lajos t. t.
Rados Gusztáv r. t.
Szarvasy Imre r. t.
Zemplén Géza r. t.

Varga József irodalmi munkássága.

1. *Csendes kisülések hatása a bróm-methán és jód-methán elegyekre.* Doktori dolgozat. 1915. november.

2. *A kémiai technológia multja, jelene és jövő feladatai hazánkban.* Az Országos Természettudományi Kongresszus referátumai. 1925. december.

3. *Ásványolajtermékek helyettesítése szénolajokkal és mesterséges úton előállított anyagokkal.* Természettudományi Közlöny. 1926. január.

4. *Aluminatschmelzemente aus ungarischen Bauxiten.* Zeitschr. f. angew. Chemie. 1927. január.

5. *Krackprodukte aus Braunkohlengeneratorteerölen und Petroleumgasölen.* Brennstoff-Chemie. 1927. (Varga és Erdély.)

6. *Benzinek értékelése és jellemzése újabb vizsgálómódszerek alapján.* Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye. 1927. október. (Varga és Erdély.)

7. *Szekundér benzinek magyar barnaszének kátrányolajaiból és petróleum-gázolajokból.* Magyar Mérnök és Építész Egylet Közl. 1927. április.

8. *Über die Druckhydrierung einer Eocén-Braunkohle.* Brennstoff-Chemie 1928. Nr. 17.

9. *Eocén szén hidrogénezése.* Magyar kémiai folyóirat, XXXIV. évf. 5. füzet.

10. *Petróleum és kátránybenzinek elegyedése alkohollal.* Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye. 1930. április (Varga és Erdély).

11. *Untersuchung eines durch Hochdruckhydrierung, ohne Teerzusatz hergestellten Braunkohlenbenzins.* Brennstoff-Chemie. 1931. Nr. 2. (Varga és Makray).

12. *Barnaszén hidrogénezésével előállított benzin vizsgálata.* Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye, 1931. március. (Varga és Makray).

13. *Druckhydrierung mit Jod als Katalysator*. Brennstoff-Chemie, 1931. (Varga és Almási).

14. *Hidrogénezés vasjodid katalizátorral*. „Ásványolaj”. 1931. október.

15. *Katalytische Druckhydrierung eines Braunkohlenteer-Crackbenzins*. Brennstoff-Chemie, 1931. (Varga és Makray).

16. *Barnaszénkátrány kéntelenítése hidrogénezéssel*. „Ásványolaj”. 1931. december.

A Magyar Tudományos Akadémia III. Osztályának ülésein bemutatott két dolgozat kefelenyomata:

1. 1931. április 28-án tartott ülésen: Hidrogénezés nagy nyomáson jód-katalizátor felhasználásával.

2. 1931. június 1-én tartott ülésen: Barnaszénkátrány szekundér-benzin hidrogénezése.

Kefelenyomat még nincs a következő két előadásról:

1. 1931. november hó 16-án: A naftalin hidrogénezése nagy nyomáson.

2. 1932. január hó 11-én: A tetrahidronaftalin és dekahidronaftalin hidrogénezése nagy nyomáson.

Előadások:

1920. január havában: „Ásványolaj és földgáz” címmel a Magyar Mérnök és Építész Egyletben.

1930. február hó 28-án: A Természettudományi Társulat „Népszerű Természettudományi Estélyein” I. A petróleum. (Az Angol-Perzsa Petróleum-Társaság filmjének vetítésével. — II. A petróleum bányászása és feldolgozása. 1930. márc. 14.

1931. február havában: A Természettudományi Társulat Kémiai-Ásványtani Szakosztályának ülésén: „A m-krezol hidrogénezése nagy nyomáson.”

A III. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

ENTZ GÉZÁ-t, a tihanyi Magyar Biológiai Kutatóintézet igazgatóját rendes tagnak ajánljuk a III. osztály B) alosztályának egyik megüresedett rendes tagsági helyére.

Entz Gézát több mint két évtized előtt, 1910-ben választotta meg Akadémiánk levelező tagjává, azóta is lan-kadatlan buzgalommal folytatta általánosan elismert tudományos tevékenységét a protistológia és a hydrobiológia terén, hosszabb időn át az utrechti egyetemi zoológiai intézetben is, miután 1920-ban az Erzsébet-Nőiskolán betöltött biológiai tanszékről, majd 1922-ben a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetem meghívására az állatrendszertanra ny. r. tanárrá kineveztetvén, ez állásáról is hat hónap mulva leköszönt és Utrechtben a zoológiai intézetben konzervátori állást vállalt, honnan 1929-ben a tihanyi Magyar Biológiai Kutatóintézet osztályigazgatójává nevezték ki, mely állásban hydrobiológiai és protistológiai kiváló iskolázottsága a legjobban érvényesül.

Az 1910. óta megjelent dolgozatainak túlnyomó része a véglényekre vonatkozik, gyökérlábúakra, ostoros és csillangós véglényekre, melyek alakí, szerkezeti, fejlődési, élettani viszonyait rendkívül alapos és kimerítő tanulmányoknak vetette alá. Különösebb kiemelést érdemelnek a Peridineákra, a véglények magyszerkezetére, fibrillumaira vonatkozó széleskörű és beható kutatásai. Tanulmányait általában a nagy alaposág, teljes irodalmi tájékozottság, megbízható megfigyelőképesség jellemzi, éppen azért adatait a legkiválóbb protistológusok (Doflein, Hartmann, stb.) is átvették kézi- és tankönyveikbe. A Peridineák tanulmányozására a Magyar Tudományos Akadémia a Lukács Krisztina-alapból hirdetett pályázatán nyert megbízatást; e vizsgálatai 1902. óta folynak és ez ostoros véglények (Flagellata) szervezetén kívül növekedésükkel, mely a növényekéhez hasonló szakaszokra tagolódó bonyolult folyamat, összekapcsolódásukkal, sajátságos könnyű befolyásolhatóságukkal, rasszképződésükkel stb. foglalkoznak és azoknak szerepét a planktonban és a tó egész anyagcseréjében fejtegetik. Hasonló alaposággal évekig foglalkozott Entz a Tintinnidák szervezetével és biológiájával, idevágó dolgozatát a kir. magy. Természettudományi Társulat a Bugát-díjjal jutalmazta. A magyarországi folyami rákokról szóló monographiája a variatio, a fajok és rasszok kér-

désének tisztázásához sok biometriai adattal járul hozzá. Végül külön felemlítést érdemel még a *Polytoma* uvela magosztódására vonatkozó tanulmánya.

Entz Géza harminc évet meghaladó alapos, értékes tudományos munkásságával méltán megérdemli, hogy a tek. Akadémia őt a rendes tagjai sorába válassza. Legyen szabad e helyen még azt is megemlíteni, hogy ezidőszerint az Akadémia rendes tagjai sorában egyetlen zoologus sincs, mindenképen kívánatos tehát, hogy a zoologia ez alapos tudományosságú, méltó képviselője rendes tagjaink között helyet foglaljon.

Horváth Géza t. t.

Zimmermann Ágoston l. t.

Csikí Ernő l. t.

Dr. FILARSZKY NÁNDOR-t, a Magyar Nemzeti Múzeum növénytári osztályának ny. igazgatóját, egyetemi c. rendkívüli tanárt, a III. osztály B) alosztályába rendes tagul ajánljuk.

Filarszky Nándor 1917-ben levelező taggá való megválasztása óta Akadémiánk buzgó munkás tagja. Mint ilyen, növénytári igazgatói állásában, sőt nyugalomba vonulása óta is tevékeny munkásságot végez már ifjúságában megkedvelt szaktudománya, a növénytan terén. Ennek bizonyosságául felsoroljuk néhány jelentősebb dolgozatát.

Első sorban rámutatunk a szorosabb munkakörét képező moszatokról szóló dolgozataira.

1. *A tengeri moszatok szaporodásáról.* „A tenger” XII. évf. 1922., amelyben az eddigi kutatásokat és ismereteinket összefoglalva közli.

2. *Kapeller Kristóf (1835—1918) algagyűjtései a Quarnero-öbölben.* Annales Mus. Nat. Hung. XVIII. k. 1920/21. Ebben közli a Kapellernek halála után a M. N. Múzeum növénytárába került szép moszatgyűjteménye feldolgozását, amelynek eredményeként 123 faj Piros, 36 faj Barna, 51 faj Zöld, 2 faj Kék és 1 faj Sárga moszatot, összesen 215 fajt sorol fel.

3. *A Branchipuson élő Characiumok.* Archivum Balatonicum I. k. 1929. és Math. Term.-tud. Értesítő XLVIII. k. 1928. A már korábban (1914), de más termőhelyről ismerttetett 2 új faj megemlítésével a *Characium saccatum* Fr. fejlődési ciklusában a megfigyelt heterogametás folyamatot

is leírja és a separatio mag osztódási elmélet segítségével az egész fejlődési ciklus sémáját szerkeszti meg.

4. Az I. és II. magyar Adria-expedíció algológiai kutatások eredményei. Annales Mus. Nat. Hung. XXII. k. 1926. A két expedíción és a korábban különböző években az osztály alkalmazottjai által gyűjtött (utóbbiak száma zárójelben) és szerzőtől feldolgozott tengeri algák elsősorban: 70 (34) Piros, 25 (23) Barna és 14 (36) Zöld moszat, köztük 1 új faj és 5 új faj-változat a Piros és 1 új faj és 2 új faj-változat a Barna moszatok sorában.

5. *Algae, Chlorophyceae*. A M. Tud. Akadémia balkáni kutatásainak tud. eredményei. III k. 1926. Főleg Dr. Kümmerle J. Béla albániai alga gyűjtésének feldolgozásában több zöldmoszat elősorolása és 3 új Chara-formának leírása.

Különleges előszeretettel és szép eredménnyel foglalkozott és foglalkozik most is a moszatok sorába tartozó Chara-nemzetséggel, aminek bizonyítékai a következő dolgozatok.

6. A him *Chara crinita* Wallr. egy új termőhelye hazánkban és a Soltvadkerti szikes tavak néhány más moszatja, Math. és Term.-tud. Értesítő, XL. k. 1923.

7. Újabb adatok a *Chara crinita* Wallr. mindkét nemének magyarországi elterjedéséhez. Math. és Term.-tud. Értesítő XLI. k. 1924. E dolgozatában eddigi kutatásai és gyűjtései alapján elsőként állapítja meg, hogy a *Chara crinita* mindkét neme Alföldünk nagyobb és kisebb tavainak és szikes álló vizeinek legközönségesebb lakója. 30 különböző hazai termőhelyet és 19 formát állapít meg, amelyek közül 6 az új forma.

8. Újabb adatok a *Chara crinita* Wallr. mindkét ivarának magyarországi elterjedéséhez. Annales Mus. Nat. Hung. XXI. k. 1924. Az elősorolt 35 hazai termőhely közül 21 termőhelyen him és nő, 14 termőhelyen nő telepek kerültek elő, továbbá 8 új formát ír le és köztük egy idegen régi téves határozást helyesbít.

9. *Chara-félék Szeged vidékén*. Folia cryptogamica, I. k. 1926.

10. A Magas Tátra alján termő néhány *Chara-féléről*. Magy. Bot. Lapok. 1926. Egy új faj és több formájának, valamint a *Chara foetida* egy új formájának leírása.

11. A Balaton vidéki Kornyó tó *Characeai*. Archivum

Balatonicum I. k. 1917. A *Chara crinita* Wallr. és a *Chara aspera* Willd. 2 formájának leírása.

12. *A budai hőforrások nyílt vizeinek Chara-féléi és néhány más érdekesebb ritkább alga fajja.* Math. és Term.-tud. Értesítő. XLVII. k. 1930. Ebben közli a rómaifürdő, a Lukácsfürdő tavában talált egy új *Chara* faj és több új formának leírását.

13. *Adatok Horvát-Szlavonország és a Balkán néhány más országának Chara vegetációjához.* Magy. Bot. Lapok, 1931. 14 fajnak és 13 különböző fajhoz tartozó 75 formának elősorolása, amelyek közül 17 forma új, de elősorolja az eddig gyűjtött és a régiebb és újabb irodalomban található adatokat is.

14. *A Balaton és vidékének Chara-féléi.* A Magy. Biológiai kutató intézet I. osztályának munkái, IV. k. 1931. A Balatonban élő 3 *Chara* fajhoz tartozó 6 formának, a Balaton vidékéről ismeretessé vált 14 fajnak, illetőleg 10 fajhoz tartozó 45 különböző formának elősorolása és ezek között 5 fajhoz tartozó 11 új még eddig nem ismeretes formának leírása.

Ezekon kívül foglalkozott még a növények rendszertani csoportjainak az ismertetésével, aminek tanusága

15. *Növényrendszertan I. r. Sporophyta, II. r. Embryophyta.* Math. és Term.-tud. Értesítő XXXIX. k. 1922. A magyar terjedelmes kézirat (1000 oldal) rövid kivonatos ismertetése.

16. *A Gleicheniaceák családjába tartozó tropikus harasztfélék leveleiről.* Annal. Mus. Nat. Hung. XX. k. 1923. A M. N. Múzeum növénytári osztálya gyűjteményében levő Gleicheniaceákon végzett morfológiai vizsgálatok eredménye, amely szerint a levelek vagy tisztán monopodialisok vagy monopodialis-dichasialisok vagy dichopodialisak és ennek alapján 16 típusba oszthatók. Az eddig leírt fajok nem 3 subgenusba, de 4 csoportba osztályozandók.

Végül a sejttan körébe tartozik terjedelmes és jelentős munkálata,

17. *A separatiós sejtmagosztódás elmélete és szerepe a növények fejlődésében és rendszerében.* Math. és Term.-tud. Közl. XXXVII. k. 1930. Kivonatos ismertetése a Math. és Term. Értesítő XXXVIII. k. 1921. jelent meg. Foglalkozik a sejtmagosztódásával általában, kifejti a separatiós magosztódás elméletének lényegét és lehetőségeit az

aequatio és reductio sejtmagosztódásnál; továbbá utal nevezetes szerepére az összes növénycsoportok fejlődési ciklusában, amit számos szkémával is alátámaszt; behatóan foglalkozik a Thallophyta 4 biológiai alcsoportjával (Zygosporae, Gametosporae, Oosporae és Carposporae), azután a Bryophyta iso- és homosporáinak keletkezésével, továbbá az isosporás, anisosporás, homosporás és heterosporás Pteridophytákkal, végül a Spermatophyta mikro- és makrosporáinak, valamint ivarsejtjeinek fejlődésével, a termékenyítési folyamattal, a szűznemzés és apogamiával, a hybridisatioval és mindenhol a separatio sejtmagosztódás szoros kapcsolataival és részletes fejtegetésével.

Ezekon kívül sajtó alatt vannak következő munkái:

1. A növényi test alaki tulajdonságai (II. átdolgozott munka).
2. A növények szaporodása.
3. Szeged és vidékének Chara vegetatioja. II. közl. Kéziratban várják a kiadást a következő munkái: 1. Növenymorphologia II. rész. Növényanatomia (sejtten és szövettan 450 oldal).
2. Die Sporophyllie der Diploideae (45 oldal).
3. Die Sammlung der bot. Abteilung des Ung. Nationalmuseums in Budapest bis Juli 1929 (36 oldal).
4. Charologische Ergebnisse einer limnologischen Forschungsreise nach Niederländisch Indien (42 oldal és 80 kép).

A felsoroltak elegendőképen tanuskodnak Filarszky Nándor tevékeny és eredményes munkálkodásáról, amellyel nemcsak hazánk növényeinek ismeretét gyarapította, de általában a növénytan tudományt is gazdagította. Ebbeli munkálkodásán kívül jelentős érdeme a M. N. Múzeum növénytan oszta ly gyűjteményeinek rendbe hozatala és a kutatók részére használhatóvá tétele. Végül pedig egyetemi rendkívüli tanári működésével és az Eötvös-Collegiumban végzett tanári működésével is jelentős munkát végzett.

Mindezeknek alapján mint Akadémiánk tudományos érdemekben gazdag levelező tagját értékes tudományos munkálkodásának elismeréséül Akadémiánk rendes tagjává való megválasztásra melegen ajánljuk.

Mágocsy-Dietz Sándor r. t.

Degen Árpád r. t.

A III. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

DUDICH ENDRE egyetemi magántanárt, a Magyar Nemzeti Múzeum állattárának örét a III. osztály B) alosztályában megüresedett egyik levelező tagsági helyre ajánlják a tisztelettel alulírottak.

Dudich Endre 1895-ben született. Pályafutását mint a Magyar Nemzeti Múzeumba beosztott középiskolai tanár 1919-ben kezdte meg. A bogarak cirpelő szerveiről írt munkájával 1920-ban a kir. m. Természettudományi Társulat Bugát-díját nyerte el és 1922-ben a szegedi egyetemen *sub auspiciis Gubernatoris* doktorrá avatták. Ugyanez egyetemen 1925-ben az ízeltlábú állatok rendszertanából magántanárrá habilitáltak. Egy évet a Rockefeller-ösztöndíjjal Nápolyban töltött. Tudományos érdemei elismeréséül a Szent István-Akadémia 1929-ben rendes tagjává választotta és 1930-ban a budapesti egyetem állatrendszertani tanszékére is meghívást kapott. Eddig 70 kisebb-nagyobb dolgozata jelent meg magyar, német és angol nyelven, közülük ötöt Akadémiánkon is bemutattak. Tárgykörük szerint a rendszertan és származástan köréből különféle rákok és rovarok (Phymatidák, Asellidák, stb.) foglalkoztatták, a faunisztika és állatföldrajz köréből pedig a bogarak, továbbá a magyar állatvilág kutatásának megszervezése (programm); az általános állattan köréből a már előbb jelzett pályadíjas dolgozatán kívül különösen a rákok páncéljának mészlakódásaira vonatkozó mikropolarizációs vizsgálatok érdemelnek nagyobb figyelmet, mely nagyarányú és terjedelmes vizsgálatok 241 fajon a mészpáncél topografiájával, alaktani, rendszertani és származástani jelentőségével foglalkozik és kimutatja, hogy a páncél mesze nem csupán lerakódás, nem véletlen terméke a fizikai és kémiai tényezők játékanak, hanem integráns, szervező, élő alkotó eleme a szervezetnek (ez a mű megjelent a „Zoologica” című folyóirat 30. kötetében 154 nagy nedvdrétű lapon, 14 táblával és 27 szöveggéppel). Végül néhány újabb értékes munkája a barlangbiológia körébe tartozik; ezek közül kiemelkedő az aggteleki cseppkőbarlang monografiaszerű teljes természettudományi megismertetése, mely „Biologie der Aggteleker Tropfsteinhöhle ‚Baradla‘ in Ungarn” címen jelent meg a „Speleologische Monographien” vállalatban, a bécsi barlangtani intézet (Speleologisches Institut) kiadásában 265 nagy nyolcadrétű

oldalón 18 táblával és 27 szöveggéppel; a szerző kutatásai ebben a barlangban 262 állatfajt állapítottak meg (1921-ben még csak 26 faj volt ismeretes), ezek közül 35 faj úgy a hazai faunára s részben a tudományra is új, a valódi, tisztán barlangi fajok száma 30; de talán még értékesebbek kutatásainak azok az adatai, melyek a barlang élő világát biocönotikai kapcsolatában, egymásrautaltságában és a barlang fizikai viszonyaitól való függésében tárgyalják és kiterjeszkednek a talajviszonyokra, a hőmérsékletre, a levegő relatív nedvességére, légmozgásokra, elpárolgásra, a barlangi vizek hidrológiájára, kémiai tulajdonságaira oly alapossggal, mely külön szakembereknek is becsületére válik.

Dudich Endre kiváló tehetségű, sokoldalú, mélyreható, átfogó tudású, rendkívüli munkabírású és szorgalmú, nagy tudományos invencióról tanúskodó és magas színvonalú munkásságától méltán sokat remélhet a magyar tudományosság, de eddigi működése is meggyőződésünk szerint minden tekintetben méltó arra az elismerésre, hogy a tek. Akadémia öt levelező tagjainak sorába válassza.

Horváth Géza t. t.

Entz Géza l. t.

Zimmermann Ágoston l. t.

Csikí Ernő l. t.

Dr. HERZOG FERENC-et, a budapesti egyetemen a belorvostan ny. r. tanárát az Akadémia III. osztályának B) alosztályába levelező tagnak ajánljuk.

Herzog dr. 1879-ben született Budapesten. Orvosi tanulmányainak elvégzése után rövid ideig a budapesti anatómiai intézetben működött, mint tanársegéd, s itt kezdte meg 1904-ben tudományos irodalmi működését egy jeles fejlődéstani dolgozattal, melyet még ma is gyakran idéznek. Csakhamar áttért a gyakorlati orvostanra s éveket töltött boldogult Jendrássik Ernő tanár oldalán, mint a kiváló mester legkedveltebb és legtehetségesebb tanítványa. 1914-ben az újonnan alapított pozsonyi egyetem belorvostani tanszékére került, s 1922-ben a budapesti egyetemre, melynek ma egyik dísze. Herzog legproduktívabb orvosi kutatóink és orvosi irodalmi munkásaink egyike. Dolgozatai nem casuistikából, nem új orvosságok hatásmódjának ismertetéséből és hasonlóból állnak, hanem valamenynyien mélyenszántó, mindig fáradságos önálló kísérleteken

és pontos megfigyeléseken alapuló, minden üres elmélkedéstől tartózkodó exakt munkálatok; azokat az alapokat igyekeznek megszilárdítani és kiépíteni, amelyekben a gyógyítás művészete felépül. Közléseinek nagy sorában minden változatosságuk mellett is két domináló irányt látunk: az idegrendszer és az érrendszer élet- és kórtanát. Az idegrendszerrel való foglalkozáshoz az ösztönzést nyilván első mesterétől, Jendrassik Ernőtől nyerte, de már korán érdeklődésének körébe vonta az érrendszer kórtanát is, amint azt az elektrokardiografiára vonatkozó vizsgálatai mutatják. Egyik dolgozatában kimutatja, hogy a myastheniás izom elfáradása egészen más villamos jelenségekkel jár, mint az ép izomé, hogy tehát e kettő lényegében különböző. Egy másik dolgozatban bebizonyítja, hogy a tabeszes ataxia nem érzésbénulás folytán támad, mint addig hitték, s okát magában az izomban kell keresni. Másik dolgozatában az inreflexidőnek az izomtónustól független voltát mutatja ki. Az ember légzésének önszabályozásáról végzett vizsgálataival az Orvosegylet Balassa-díját nyerte el. Ezen önszabályozás fogyatékoságából magyarázza a Cheyne-Stokes-légzést. Myostatikai vizsgálataival arra az eredményre jutott, hogy a kisagyvelő főképen a hajlító izmokra, a pallium főképen a feszítőkre hat. Fontosak az agyfűggelék-daganatos betegekben végzett beható megfigyelései, amelyek során többek között sikerült az ízézés agyvelőbeli központját is pontosan elhatárolnia. A környéki vérkeringés viszonyait rendes és rendellenes állapotban egészen új módszerrel, külön új eszközzel tanulmányozta a kis bőrerekben. Számos, az orvosi továbbképzést szolgáló cikken kívül a tankönyvirodalom terén is működött: szerkesztője a „Belorvostani diagnosztika” és „Belorvostan tankönyve” című műveknek, mely utóbbinak most megjelenő 3. kiadásában ő írta a szív- és tüdőbajok fejezetét és az idegbajoknak nagy részét. Herzog dr.-nak szinte példátlanul nagy szorgalmú és értékes, magas színvonalú tudományos munkődése a legnagyobb mértékben elismeréseméltó, s Akadémiánk valódi érdemet jutalmaz, midőn öt tagjai sorába választja.

Budapest, 1932. február 20-án.

Lenhossék Mihály r. t.
 Hutýra Ferenc r. t.
 Preisz Hugó r. t.
 Schaffer Károly r. t.

Buday Kálmán r. t.
 Marek József l. t.
 Zimmermann Ágoston l. t.
 Verebély Tibor l. t.

Dr. SZABÓ ZOLTÁN-t, az egyetemi közgazdasági karon a mezőgazdasági növénytan ny. r. tanárát a III. osztály B) alosztályába levelező tagul ajánljuk.

Szabó Zoltán született Budapesten 1882. nov. 25-én, az elemi és középiskolát elvégezve a budapesti tud.-egyetemen természetrajzi és földrajzi tanulmányokat folytatott, különösen a növénytantal foglalkozva. Az 1903/4. és 1904/1905. tanévet a boroszlói egyetemen töltötte, mint Pax Ferdinand professzor tanársegéde, ugyanitt bölcsészetdoktorrá avatták. Hazatérve az 1905—1912. években a budapesti egyetemi általános növényteni tanszék mellett tanársegéd, majd 1913—21-ig adjunktus volt; ugyanott a növénytan magántanára lett 1913-ban, de már előzőleg 1908-ban magántanár lett az állatorvosi főiskolán, ahol 1913—1923-ig a növénytan előadója, 1917 óta főiskolai ny. rendkívüli tanári címmel. A közgazdasági egyetemen 1921-ben a növénytan előadó adjunktusa, majd egyhangú meghívás alapján 1923-ban nyilv. rendkívüli, 1928-ban nyilv. rendes tanár lett és a mezőgazdasági növényteni intézet megszervezésével bízott meg. Munkássága elismeréséül a Szent István-Akadémia 1916-ban rendes taggá választotta, 1917. óta a Természettudományi Társulat választmányi tagja, 1926. óta a Botanikai Közlemények szerkesztője és 1931. óta a botanikai szakosztály elnöke. 1928-ban az országos ösztöndíjtanács és a természettudományi tanács tagjául neveztetett ki. Még a háború előtt több tanulmányutat tett Magyar-, Német-, Olasz-, Oláh-, Orosz-, Franciaországban, Belgiumban és Svájcban, ahol a növényteni intézményeket tanulmányozta és monografikus munkáihoz anyaggyűjtést végzett.

Növényteni kutató és irodalmi munkássága már egyetemi hallgató korában is szép eredménnyel járt. Munkásságának ebben a kezdő korában a gombászattal foglalkozott és több új gombafaj felfedezésével gyarapította ismereteinket. Ebben a korban jelent meg a *Mykologische Beobachtungen* című közleménye a boroszlói *Jahresbericht d. schles. Gesellschaft* 1904. évfolyamában, amelyben elsőnek állítja össze a koprofil gombák általa megfigyelt sorozatát, köztük több olyan gombafajt, melyet előtte még nem találtak meg. E munkáját Linden, Saccardo hírneves mykologusok elismeréssel fogadták. Gombászati munkája még az „Über eine Hyphomyceten Gattung“ (*Hedwigia* 1904), amelyben az általa megfigyelt új gombagenuszt, a *Tetracoccosporumot* ismerteti.

E korban kezd foglalkozni a növényföldrajzzal is,

aminek bizonyossága a néha Lóczy Lajos kíséretében kaukasi útjában gyűjtött növényekről szóló közlése: „Néhány növény Kaukazusból” (Bot. Közl. 1904) és későbben elsőnek közölte „A Szudeták növényföldrajzának vázlatos foglalata” című művét (Földr. Közl. 1907), amelyben az Óriás-hegységben tett tanulmányútjának eredményeit foglalta egybe és amelynek eredményeit Warming-Graebner nagy munkája is elismeréssel közölte.

Egyetemi tanulmányai befejeztével kutató munkájával a Dipsaceae család nemzetségeinek beható alaktani, szövettani, fejlődéstani, növényföldrajzi, rendszertani vizsgálatához fordul. E tárgykörben legjelentősebb műve „A Knautia genusz monografiája”, amely 1908-ban a Bugátdíjat nyerte el és amelyet a hírneves berlini professzor Dr. Eugler Adolf szerkesztette *Jahrbücher für Syst. Botanik* (1905) is közreadott „*Monographie der Gattung Knautia*” címmel. A munkát, amely a morfológiai kutatások alapján állapítja meg a genusz rendszerét, a kritika osztatlan elismeréssel fogadta és eredményeit a rendszertani kézikönyvek is átvették, aminek bizonyossága az is, hogy ennek következtében Eugler felszólította a porosz kir. Akadémia megbízásából megjelenő monografia-sorozatban az egész Dipsaceae család monografikus feldolgozására. Szabó Zoltán vállalta a megbízást és kutatásainak további folyamán leginkább a család részletes tanulmányozása köti le. A monografikus közléseiben egész új utat, új módszert követ, ugyanis amíg az eddigi monografiák csakis a külső morfológiai sajátosságok összehasonlítása alapján állapították meg az egyes genuszok rendszerét és legfeljebb a növény földrajzi, elterjedésbeli jelenségeire voltak figyelemmel, addig Szabó Zoltán egyrészt alapos összehasonlító, fejlődéstani és szövettani módszerekkel a genuszok természetrajzát a legteljesebben átkutatta, másrészt a növényföldrajzzal kapcsolatos fejlődéstani elvet vitte keresztül a rendszerezésben.

Ezekkel a módszerekkel újabban átdolgozta a *Knautia* genuszt; „A magyar birodalom Knautiainak rendszertani áttekintése” (Bot. Közl. 1910), „*Index criticus specierum atque synonymorum generis Knautia*” (Bot. Jahrb. 1907), „*De Knautiis herbarii Dr^{is} A. de Degen*” (Magy. Bot. Lap. 1910) és „Újabb histológiai és fejlődéstani megfigyelések a *Knautia* genusz fajain” (Bot. Közl. 1910) című közleményeiben az említett szempontok alapján állapította meg a fajok körvonalait, synonymáját, elterjedését és rendszerét is. Ezek alapján összegezte tanulmányait „A Knau-

tia genusz monográfiája" nagyobb munkában, amely az Akadémia kiadásában jelent meg. (Math. és Term.-tud. Közlemények XXXI. k; 1911). A mű értékét leginkább igazolja, hogy a megjelenése óta készült több növényhatározó mű (Wettstein, Goebel, Pax, Solereder, Ascherson, Fritsch, Schinz és Keller, Hegi és Jávorka) megállapításait vették át.

Ezek után figyelme a *Cephalaria* genuszra irányult, amelynek feldolgozásában különösen a virág, a termés és a virágzat fejlődésének kutatási eredményeit érvényesítette. Az európai herbariumok anyagán és az egyetemi növénykert kísérleti telepén tenyésztett példányokon végezte vizsgálatait, amelyek öt évet vették igénybe. A mű egy részét 1914-ben bevégezte és azzal a M. T. Akadémia Vitézpályadíjat nyerte el. A terjedelmes és már előbb elkészült mű teljes egészében várja még a kiadást, de már közben egyes részleteit sikerült közreadnia, minők „A *Cehalaria* genusz rendszere” (Math. és Term.-tud. Értesítő 1922), „A *Cephalariak* virágának fejlődése” (u. o. 1922). A rokon genuszokkal is foglalkozik és „A *Dipsacaceák* virágzatának fejlődéstani értelmezése” (Szent István Akadémia Értesítője, 1918) cím alatt teszi közzé újabb eredményeit. Ezekben és még néhány közlésében egy-egy értékes és jelentős lépéssel vitte előre tudásunkat. Így a *Dipsacaceák* virágzatáról megállapította, hogy az eddigi felfogással ellentétben a fészek virágzat nem a fürtös virágzatokhoz tartozik, hanem igen fáradságos és nagyon aprólékos mikrotechnikás vizsgálatok szerint bogasmonochasialis eredetű. A *Cephalaria* virág fejlődéstani vizsgálata alapján elsőnek állapította meg, hogy a *Rubiales* sorozat alsó állású magházának eredete tengelyképződmény; a szövet-differenciálódások révén pedig egészen az *Umbelliferák*ig visszanyúló törzsfőldéstani levezetésekkel állapított meg.

„A *Dipsacus silvestris* torsus tenyésztése” (Bot. Közl. 1921.) című értekezésében évekre terjedő kísérletek eredményeképpen megállapította a torsiok öröklékenységének irányítását a művelési mód megszabta táplálkozási viszonyok alapján. Ami azután az örökléssel való foglalkozásra késztette, aminek eredményéről az 1929. évi berlini örökléstani kongresszuson számolt be, beigazolvva a levélállások számsorának fejlődéstani eredetét.

Tudományos értékű és a tudományos világ által elismert tanulmányai jelentős érdemei Szabó Zoltánnak, amelyekkel hazánk kulturájának emeléséhez és a tudomány értékes gyarapításához járult hozzá.

Lankadatlan munkássága azonban ezzel nem elégett meg, hanem kutatásai közben 28 kisebb jelentőségű, de azért értékes értekezést, 88 legnagyobb részét ökológiai, örökléstani és gazdasági népszerűsítő közleményt, 40 apróbb közleményt, 22 könyvismertetést, 6 nekrológot tett közzé. Előadásai eredményének érdekében hallgatói számára 4 könyvmegosztó jegyzetet adott ki. Végül a növények morfológiája köréből több száz címszót dolgozott fel a Révai-Lexikon számára.

Mindezekon kívül megjelent könyvalakban: az „Ütmutató a növények gyűjtésére, konzerválására, növénygyűjtemények berendezésére és növénytani megfigyelésekre” című műve 64 képpel. Budapest, 1913., a Term.-tud. Társulat kiadásában, amely már két kiadást ért el és hasznos útbaigazító a növénykedvelők és a növényekkel foglalkozók részére; „A növények életmódja” (Szent István-könyvek 29. sz. 1925.), amelyben közérthetően tájékoztat a növények életfolyamatairól és ökológiai viszonyairól; „A szobai növények élete és gondozása” (Term.-tud. Társulat, 1928), amelyben gyakorlati módon, de tudományos alapon tájékoztatja a növénykedvelőket, végül pedig „A növények szervezete. Az általános növénytan elemei” 370 képpel, 490 oldal, Bpest, 1922. — 2. kiadás 1923—1927. E mű organográfiai alapon ismerteti részletesen a sejttant, a szövettant, a szervek külső és belső alakzatát és életműködését, sőt az ökológiai és fiziológiai jelenségekről is áttekintést nyújt. Az anyag beosztásában és csoportosításában eredetiséggel sikeresen választja meg a tárgyalási alapot és folyamatot, pontossággal, lelkiismeretességgel szedi össze az irodalmi adatokat, amelyeket kritikai mérlegeléssel közöl. A jóformán tankönyvül szolgáló mű a tanulóifjúság nagy hasznára van; a kritika is nemcsak elismeréssel, de osztatlan lelkesedéssel fogadta ezt a művet, aminek bizonyossága az is, hogy rövid idő alatt második kiadást ért meg.

Az előzőekben vázolván Szabó Zoltán fontosabb életrajzi adatait és irodalmi munkásságának termékeit — rá kell mutatnom még arra, hogy ez az irodalmi működése és emellett mélyre ható kutatásai nemcsak igazi elmélyedésről, nagy és fáradhatatlan kutatói kitaratásról tesznek tanúságot, hanem igen jelentős ismeretéről és magas színvonalú tudományos értékéről is.

Tudományos munkásságának utolsó évtizedében a közgazdasági egyetem mezőgazdasági növénytani intézetének megszervezése, a mezőgazdasági növénytan, az örökléstan

és növénynevelést tanítási anyagának feldolgozása, végül az intézeti munkálatok irányítása is lekötötte.

Nem hallgathatjuk el, hogy újabban, mint a „Köztelek” című lap „Gazdasági növénytan” rovatának vezetője ezt a vezető gazdasági szaklapunkat értékes cikkekkel gazdagította, egyszersmind pedig alapos kritikákkal iparkodott gazdasági szakirodalmunkat a felületes, selejtes, elég gyakran a tudományos alapot nélkülöző dolgozatoktól mentesíteni és ily módon irányítóan hatni.

Valamennyi dolgozatát az alapos készültség, az egyetemeken nyert, és az önkritika útján gyakorolt tudományos fegyelmesség jellemzi, valamennyi dolgozatában a növénytan tudományt szolgálta úgy idehaza, mint külföldön és pedig jelentős eredményekkel, amelyekkel teljes elismerést aratott szaktársai és az érdekelt társadalom részéről. Ezt teljes mértékben méltányolva teljesen méltónak tartjuk Akadémiánk elismerésére is, miért is levelező tagul való megválasztásra melegen ajánljuk abban a tudatban, hogy jövőben való munkásságával is szolgálni fogja Akadémiánk javát és benne értékes munkást fog nyerni.

Budapest, 1932. február 26.

Mágocsy-Dietz Sándor r. t.

Degen Árpád r. t.

Dr. ZSIVNY VIKTOR-t, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatóőrét a Magyar Tudományos Akadémia III. osztályának B) alosztályába levelező tagnak ajánljuk.

Zsivny Viktor csaknem két évtized óta nagy buzgósággal, a hazai és külföldi szakköröktől egyaránt elismert sikerrel dolgozik az ásvány-kémia, ásvány- és kristálytan terén. Műegyetemi tanulmányainak elvégzése után, mint tanársegéd boldogult tagtársunk, Schuller Alajos vezetése mellett elsajátította a helyes, éles megfigyelést és a kémiai-fizikai mérések követelte pontosságot, aminek későbbi végleges pályáján jó hasznát vette. Amikor 1912-ben a M. N. Múzeum ásvány- és őslénytani osztályához kineveztetett, behatóbban foglalkozhatott ásvány-, kristály- és kőzet-tani tanulmányokkal, rövid idő múltán önálló vizsgálatai eredményeit közölte is. Munkáit nem azok száma, hanem a bennük található megfigyelések szigorú pontossága, az adatok feltétlen megbízhatósága és a rokon szakokra is kiterjedő tág látókör teszik felette értékesé. Első két dolgozata a technikai kémia és az analitikai kémia módszerének köréből való; a későbbiek ásvány-kémiai, ásvány- és kristálytani tartalmúak. Dolgozatai, amelyek közül több a M. T. Akadémia III. osztályának ülésén volt bemutatva, a Mat. és Term. Értesítőben, a hazai és külföldi szaklapokban jelentek meg. Ásványelemzése, amennyiben egészen újak, nemcsak hiánypótlók, de értéküket emeli még az, hogy a régibb, megbízhatatlan adatokat helyesbítik. A gömörirákosi rhodochrositban kimutatta a Cd-t; megállapította, hogy a végárdói földpát nem plagioklasz, hanem sanidin, amit a kristálytani vizsgálata is igazolt. A hodrusbányai fassait teljes elemzése alapján azt a Cesaro-Zambonini-féle formulára vezeti vissza. Felsőbányáról sikerült egy új ásványt, a bázisos antimonium-sulfátot felfedeznie. Nagyobb munkái közül megemlíjtük „*A recski Lahocza hegy néhány ásványáról*” címűt, amelyben többi közt a Recskről az eddig ismeretlen ként és a whewelitet ismereti, amely utóbbinak Recsk az első, biztos lelethelye Magyarországon. *Veszelyit Vaskőről* című munkájában, amikor ennek az ásványnak első, de rossz elemzését, egy újjal, helyessel pótolja, kimutatja egyúttal, hogy a japáni arakawait és a délafrikai kipusit azonosak a veszelyittel. Az egyiptomi chrysolittal foglalkozván eddig ismeretlen kristály-típusokat mutatott ki. A Tusnád vidékéről való andesit-bombák kőzettani vizsgálata alkalmával részletesen foglalkozott a plagioklaszok ikertörvényeivel, amelyeket a Fedorow-féle módszerrel állapított meg.

Annak idején, amikor az integer Magyarország ásványai egy tudományos, összefoglaló munkában feldolgozhatók lesznek, Zsivny dolgozatai bő forrásul fognak szolgálni.

Zsivny Viktort eddig kifejtett tudományos tevékenysége alapján levelező tagnak legmelegebben ajánljuk; erős a meggyőződésünk, hogy benne Akadémiánk egy lelkiismeretes, buzgó, munkás tagot fog nyerni.

Budapest, 1932. február 15-én.

Ilosvay Lajos t. t.

Zimányi Károly r. t.

Mauritz Béla r. t.

Vendl Aladár r. t.

Szentszéki Zsigmond l. t.

A III. OSZTÁLYBA

KÜLSŐ TAGNAK:

A tisztelettel alulírottak ajánlják a Magyar Tudományos Akadémia III. osztályába külső taggá való megválasztásra **Sir ARTHUR STANLEY EDDINGTON**-t, aki 1913. óta a cambridgei (angolországi) egyetemen a csillagászat Plumian professzora és az ottani csillagvizsgáló intézet igazgatója, a Royal Society tagja és az Encycl. Brit. egyik 1926-i kötete szerint több brit és külföldi tudományos társaság tagja. 1921—23-ig a Royal Astronomical Society elnöke volt, 1928. óta az Astronomische Gesellschaft elnökségi tagja, újabban elnökhelyettese.

Ezen tekintélyes Társaságnak 1930. nyarán Budapesten tartott kongresszusán résztvéve, az új atomelmélet köréből „az elektromos töltés elmélete” címen kimondottan a magyar fizikusok számára előadást tartott, és alkalmat talált arra is, hogy kultúrintézményeinket és tudományos kultúránkat fennen magasztalja. Kétségtelen, hogy tőlünk, mint hazánk őszinte barátja távozott.

Alig ismerünk tudóst, aki a fizika, és fiziko-kémia újabb vívmányait (sugárzás-egyensúly, kosmikus hullámok, atomelmélet, ionizáció, radioaktivitás, quantumelmélet, hullámmechanika, relativitás) annyira asszimilálta volna, hogy azokat mesteri módon felhasználhatta az égi testek felépítésének és evolúciójának kutatására. Szempontjai az astrofizika mai állapotában domináló jelentőségűek. Nem egyszerű merész feltevésekkel operál, de nem mulasztja el felhívni erre olvasója figyelmét. Úttörő munka ilyenek nélkül alig indulhatna meg. Feltűnést keltett az a szerencsés magyarázata (a csillag belsejében uralkodó viszonyok folytán a magjára redukált atomnak az ép atomhoz viszonyított elenyésző térfogata), amellyel a Sirius-kísérőnek fantasztikusnak tetsző sűrűségét (35000) érthetővé tette. Eddington a természetbölcsélet mestere is és mind tudományos, mind népszerű munkáiban kitűnő és kellemes előadó.

Néhány főbb munkája:

Report on the relativity of gravitation. 1918.

Space, time and gravitation. 1920.

The mathematical theory of relativity. 1923.

Stellar movements and the structure of the Universe.

1924.

The internal constitution of the star. 1926, és lényegesen bővített német fordítása 1928.

Stars and atoms. 1927. A legnemesebb értelemben vett népszerűsítésnek rendkívül vonzóan megírt remeke.

Számos tudományos értekezése a Proc. Royal Institution, Brit. Assoc. Report, Monthly Notices, Observatory Astrophysical Journal, Zeitschr. für Physik. folyóiratokban és az Encycl. Britannicában jelent meg.

Az 1919. május 29-i napfogyatkozási angol expedíció vezetője volt (Ilha do Principe, a guinea-i öbölben), amelynek egyik feladata az Einstein-effektus megfigyelése volt.

Meggyőződésünk, hogy az 50-ik életévét még el nem ért kiváló tudós, aki az astrofizika egyik legtermékenyebb és legszerencsésebb művelője, megválasztása esetén Akadémiánk díszét fogná öregbíteni.

Budapest, 1932. február hóban.

Kövesligethy Radó r. t.

Tangl Károly r. t.

Rybár István r. t.

Ortvay Rudolf l. t.

